

Αποκατάσταση και ανάδειξη του παραποτάμιου δάσους του Νέστου

Υπεύθυνος Υλοποίησης:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ
ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

Επιστημονικός σύμβουλος:

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Μουσειολογική Μελέτη των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου

Κατερίνα Μπόλη και
Μαρία Κατσακιώρη

EKBY

Χρηματοδότηση

Ιούνιος 2005

Αποκατάσταση και ανάδειξη του παραποτάμιου δάσους του Νέστου

Υπεύθυνος Υλοποίησης:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ
ΔΑΣΑΡΧΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

Επιστημονικός σύμβουλος:

ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ

Μουσειολογική Μελέτη των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου

Εκπόνηση:

EKBY

Συντάχθηκε	Ελέγχθηκε	Θεωρήθηκε
Μαρία Κατσακιώρη		

Χρηματοδότηση

Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων στο πλαίσιο του έργου «Αποκατάσταση και ανάδειξη παραποτάμιου δάσους Νέστου» που υλοποιείται από το Δασαρχείο Καβάλας με επιστημονικό σύμβουλο το Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων- Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Το έργο χρηματοδοτείται από το Χρηματοδοτικό Μέσο των χωρών του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου και το Ελληνικό Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών.

The present study has been prepared by the Greek Biotope/Wetland Centre in the framework of the project "Restoration and environmental interpretation of the Riparian Forest of Nestos Delta" which is implemented by the Forest Service of Kavala with the scientific support the Goulandris Natural History Museum - Greek Biotope/Wetland Centre. The project is funded by the Financial Instrument of the European Economic Area and the Greek Ministry of Economy and Economics.

Η πλήρης αναφορά στην παρούσα έκδοση είναι:

Κατσακιώρη Μαρία και Κατερίνα Μπόλη. 2005. Μουσειολογική μελέτη των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών του Παραποτάμιου Δάσους του Νέστου. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων. Θέρμη. 32 σελ.

This document may be cited as follows:

Katsakiori, Maria and Katerina Mpoli. 2005. Museological Study for the Visitor Centres of the Riparian Forest of Nestos. Greek Biotope-Wetland Centre. Thermi. 32 p.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
1. Εισαγωγή – Περιγραφή της Υφιστάμενης κατάστασης	6
2. Βασικά γνωρίσματα των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών Νέστου	8
2.1. Το κοινό	9
2.2. Ο σκοπός	14
3. Η κεντρική μουσειολογική ιδέα και το σενάριο της έκθεσης	17
4. Η οργάνωση και λειτουργία των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	24
4.1. Οι πιθανοί τρόποι οργάνωσης της επίσκεψης	24
4.2. Οι ώρες και ημέρες λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών ..	26
4.3. Η φέρουσα ικανότητα των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	27
4.4. Η οργανωτική δομή των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	28
4.5. Το εισιτήριο των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	30
4.6. Τα πωλητέα είδη των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	31
4.7. Η συντήρηση της έκθεσης των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών	32

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Φυσικό όριο ανάμεσα στην Μακεδονία και τη Θράκη, ο ποταμός Νέστος κατατάσσεται ανάμεσα στους πέντε μεγαλύτερους ποταμούς της Ελλάδας. Στην μακριά πορεία του από το όρος Ρίλα της Βουλγαρίας από όπου πηγάζει έως το θρακικό πέλαγος στο οποίο εκβάλλει τα νερά του, ο Νέστος δημιουργεί περιβάλλοντα ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος και ξεχωριστής ομορφιάς. Το Αισθητικό Δάσος που αναπτύσσεται στα στενά του, το Μεγάλο Παραποτάμιο Δάσος των εκβολών του, τα 500 περίπου είδη που συνθέτουν τη χλωρίδα της κοιλάδας του, τα αρπακτικά πουλιά του φαραγγιού του, οι εκβολές του, με τις λιμνοθάλασσες, τις μικρές λίμνες, τα υγρολίβαδα, τα έλη και τις θίνες, καθιστούν τον Νέστο ένα τεράστιο, φυσικό και αισθητικό, εθνικό κεφάλαιο.

Το Δέλτα του Νέστου, που έχει χαρακτηριστεί Υγρότοπος Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ, και το φυσικό παραποτάμιο δάσος, το άλλοτε «Μέγα Δάσος» και το μοναδικό σήμερα πια σε έκταση φυσικό παρόχθιο δάσος της χώρας μας, αναδεικνύουν τη σημασία των ποταμών και τον πολύτιμο ρόλο των φυσικών τους αγαθών στην επιβίωση και ανάπτυξη των ανθρώπινων κοινωνιών. Τα ιδιαίτερα περιβάλλοντα που στηρίζουν τα ποτάμια συστήματα προσελκύουν κάθε έτος μεγάλο αριθμό επισκεπτών, με αποτέλεσμα ο τουρισμός να αποτελεί μια σημαντική δραστηριότητα των κοινωνιών που αναπτύσσονται γύρω από τα νερά τους. Παράλληλα, η ανάπτυξη του τουρισμού συνδέεται με τη διαθεσιμότητα των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και επηρεάζει την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Καθώς η ποικιλία και η ποιότητα των πόρων αυτών είναι ουσιαστικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την τουριστική ανάπτυξη, η ανάδειξή τους αποκτά προφανή σημασία. Την ίδια στιγμή, η συνετή χρήση των πόρων αυτών αποτελεί προϋπόθεση για το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων. Η ενημέρωση του κοινού αποτελεί μέσο, αφενός για την ανάδειξη του πλούτου των περιοχών αυτών και αφετέρου για την εκπαίδευση τόσο των τοπικών πληθυσμών, όσο και των επισκεπτών στην αειφορική τους χρήση.

Σήμερα, παρά τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό επισκεπτών, η περιοχή του Δέλτα του Νέστου στερείται άρτια οργανωμένων υποδομών υποδοχής, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών για τη σπουδαιότητα του δέλτα και του παραποτάμιου δάσους, οι οποίες απαιτούνται για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, την προσέλκυση περισσότερων και για την περαιτέρω ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής.

Προς την κατεύθυνση αυτή και στο πλαίσιο του έργου «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Παραποτάμιου Δάσους του Νέστου», η παρούσα μουσειολογική μελέτη αφορά στην άρτια οργάνωση του εκθεσιακού περιεχομένου των δύο υφιστάμενων Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών, τα οποία έχουν χωροθετηθεί εκατέρωθεν της κοίτης του ποταμού, καθώς η μία, αν και λειτουργεί ικανοποιητικά, έχει ανάγκη εμπλουτισμού του εκθεσιακού της περιεχομένου, ενώ η δεύτερη δεν έχει οργανωθεί με εκθέματα και δεν έχει τεθεί ακόμα σε λειτουργία.

Πιο συγκεκριμένα και όσον αφορά στην υφιστάμενη κατάσταση των δύο υποδομών, το **Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου**, που βρίσκεται στη δυτική όχθη του ποταμού, από την πλευρά του νομού Καβάλας και πολύ κοντά στο χωριό Νέα Καρυά, είναι οργανωμένο με 2 ξύλινες κατασκευές (σπιτάκια), εκ των οποίων το ένα αποτελεί τον εκθεσιακό χώρο και το δεύτερο τον χώρο συναντήσεων και προβολών. Ο εκθεσιακός χώρος οργανώνεται με πληροφοριακό υλικό, το οποίο συνθέτουν πέντε πανώ που παρέχουν σύντομη ενημέρωση για τον Νέστο και το παραποτάμιο δάσος, μία μακέτα, η οποία απεικονίζει σε τομή τα είδη της βλάστησης που αναπτύσσονται στο παραποτάμιο

δάσος και ένας φωτεινός χάρτης που περιλαμβάνει το δέλτα του Νέστου και υποδεικνύει την έκταση που καλύπτει το παραποτάμιο δάσος. Ο χώρος συναντήσεων και προβολών, αντίστοιχα, είναι εξοπλισμένος με καθίσματα, έπιπλο τηλεόρασης, τηλεόραση, βίντεο, οθόνη προβολής και βίντεο προβολέα, ενώ διαθέτει και μια μικρή κουζίνα. Στον περιβάλλοντα χώρο, τέλος, έχει διαμορφωθεί χώρος αναψυχής με ένα κιόσκι που δύναται να λειτουργήσει ως αναψυκτήριο, μία μικρή παιδική χαρά, δύο μεγάλα παγκάκια και χώρους υγιεινής, ενώ έχουν γίνει και φυτεύσεις με είδη της περιοχής. Παρά την υποτυπώδη οργάνωση του, το Κέντρο λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και προσελκύει, σύμφωνα με τα στοιχεία που αφορούν στην επισκεψιμότητά του, έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό επισκεπτών, γεγονός που καθιστά αναγκαίο τον εμπλουτισμό του εκθεσιακού χώρου και των παρεχόμενων υπηρεσιών, ώστε να μπορέσει να καλύψει τις ανάγκες του κοινού του και να αναδειχθεί σε μια πετυχημένη και βιώσιμη στον χρόνο υποδομή ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των επισκεπτών στις ιδιαιτερότητες και τις αξίες του παραποτάμιου δάσους.

Το αντίστοιχο **Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου** του Ν. Καβάλας, το οποίο βρίσκεται στην απέναντι όχθη του ποταμού, στο ανατολικό τμήμα του Δέλτα, κοντά στο Εράσμιο, αν και έχει κατασκευασθεί, δεν έχει οργανωθεί με εκθέματα και δεν έχει τεθεί ακόμα σε λειτουργία. Ανάλογης φιλοσοφίας και οργάνωσης με το Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών στη Νέα Καρυά, αποτελείται και αυτό από δύο ξύλινες κατασκευές, εκ των οποίων η μία προορίζεται για εκθεσιακός χώρος και η άλλη για χώρο προβολής και συναντήσεων. Στον περιβάλλοντα χώρο του Κέντρου έχουν γίνει κάποιες φυτεύσεις, ενώ η ευρύτερη έκταση του Κέντρου είναι περίπου 26 στρέμματα.

Η άρτια οργάνωση των δύο υφιστάμενων Κέντρων, στη βάση ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού σχεδίου ανάδειξης του παραποτάμιου δάσους που επιχειρείται στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου, κρίνεται καθοριστικής σημασίας προκειμένου για την θεμελίωση και ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και αποτελεσματικού δικτύου υποδομών και δράσεων προβολής του παραποτάμιου δάσους και ανάδειξης του δέλτα του Νέστου σε έναν τόπο ιδιαίτερου οικολογικού, αισθητικού και ψυχαγωγικού ενδιαφέροντος.

2. ΤΑ ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΝΕΣΤΟΥ (ΚΟΙΝΟ – ΣΚΟΠΟΣ)

Η προσπάθεια οργάνωσης πετυχημένων και οικονομικά βιώσιμων υποδομών ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού δεν αποτελεί ένα εγχείρημα, η έκβαση του οποίου έγκειται στην εύνοια της τύχης. Πίσω από κάθε πετυχημένο αποτέλεσμα κρύβεται μεθοδικός σχεδιασμός και εκτενής μελέτη, προκειμένου να διευκρινισθούν και να καθορισθούν με σαφήνεια τα βασικά χαρακτηριστικά που θα διέπουν την υποδομή και θα διασφαλίζουν την άρτια λειτουργία της. Είναι λοιπόν ιδιαίτερα κρίσιμο, από το αρχικό κιάλας στάδιο σχεδιασμού, ο μελετητής να καταφέρει να τεκμηριώσει την ανάγκη για την ύπαρξη και λειτουργία μιας ενημερωτικής υποδομής στα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανόμενων των φορέων που θα χρηματοδοτήσουν τη δημιουργία της, να προσδιορίσει με σαφήνεια τον σκοπό της (ενημερωτικός, ψυχαγωγικός, εκπαιδευτικός, ερευνητικός κ.λπ.) και να αναζητήσει τα γνωρίσματα και τις ανάγκες του κοινού που αναμένεται να στηρίξουν τη λειτουργία της, ώστε να επιλεγθούν τα κατάλληλα εκθέματα που θα υπηρετούν τους σκοπούς της υποδομής και θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του κοινού της. Με άλλα λόγια, το κοινό, ο σκοπός και το περιεχόμενο μιας υποδομής ενημέρωσης αποτελούν δεδομένα ζωτικής σημασίας για την οργάνωσή της και βρίσκονται σε άμεση αλληλεπίδραση. Καθώς οι συσχετισμοί τους διαμορφώνονται από τις ιδιαίτερες συνθήκες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο εντάσσεται η υποδομή, θα πρέπει να συνυπολογισθούν τα φυσικά, κοινωνικά και ιστορικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος χώρου, καθώς οι υπόλοιπες υποδομές που λειτουργούν ή πρόκειται να λειτουργήσουν στην περιοχή. Επιπλέον, τα ευρήματα διεθνών ερευνών σχετικά με τα γνωρίσματα και τη συμπεριφορά των επισκεπτών σε ανάλογες υποδομές, αποτελούν πολύτιμο εργαλείο για την πετυχημένη οργάνωση της υποδομής.

2. 1. Το κοινό

Ταγμένες στην υπηρεσία του κοινωνικού συνόλου, οι υποδομές ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού, λειτουργούν και αναπτύσσονται χάρη στην προτίμηση του κοινού τους. Επομένως, για να είναι πετυχημένες θα πρέπει να είναι ελκυστικές και οικείες στον επισκέπτη τους, να προσφέρουν ψυχαγωγία, να θέτουν ερωτήματα, να προκαλούν ερεθίσματα, να εξάπτουν την περιέργεια, να ενημερώνουν άρτια, να ευαισθητοποιούν και να διαμορφώνουν συμπεριφορές. Έτσι, ο αποτελεσματικός τρόπος προσέγγισης του κοινού τους είναι προαπαιτούμενος, προκειμένου να διευκρινισθούν τα βασικά γνωρίσματα και οι ανάγκες του. Αυτό ισχύει είτε οι επισκέπτες επιδιώκεται να προσελκυσθούν σε ήδη υπάρχουσες εκθέσεις και υπηρεσίες, οπότε προηγείται ο καθορισμός του σκοπού και του περιεχομένου της υποδομής, είτε πρόκειται να δημιουργηθούν εκθέσεις και υπηρεσίες ειδικά για τους επισκέπτες αυτούς, οπότε ερευνάται πρώτα το κοινό-στόχος και στη συνέχεια διαμορφώνεται ο σκοπός και το περιεχόμενο της υποδομής. Στις περισσότερες, ωστόσο, περιπτώσεις οι επισκέπτες ανήκουν σε ποικίλες ομάδες, πολύ διαφορετικές ως προς τα ενδιαφέροντα, το μορφωτικό τους επίπεδο, τις ανάγκες και τα γενικότερα γνωρίσματά τους, ώστε η αποτελεσματική και σε ενιαίο επίπεδο επικοινωνία μαζί τους να αποτελεί ένα εγχείρημα αρκετά δύσκολο.

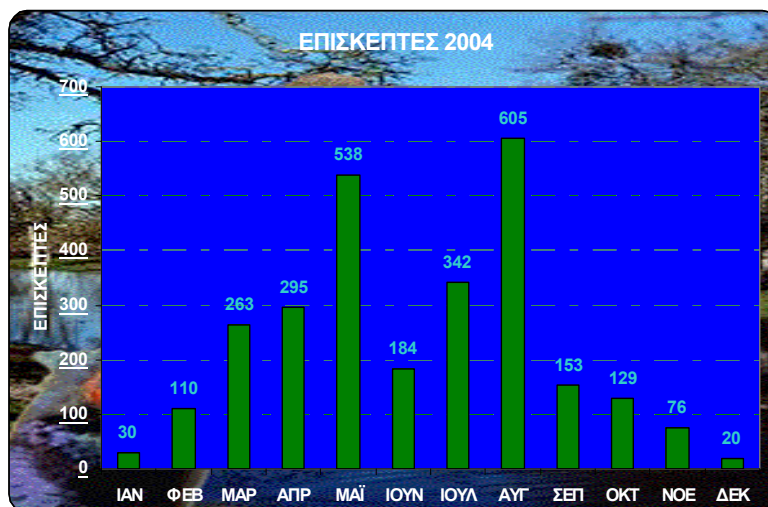
Μέσα από τη διερεύνηση των οικονομικοκοινωνικών συνθηκών του ιδιαίτερου περιβάλλοντος που αναπτύσσεται γύρω από το παραποτάμιο δάσος του Νέστου, την εξέταση των ομάδων που επισκέπτονται την ευρύτερη περιοχή του Νέστου, αλλά και με βάση τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τα στοιχεία σχετικά με την επισκεψιμότητα του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών της Νέας Καρυάς, προκύπτει πως οι υφιστάμενες υποδομές εκατέρωθεν του ποταμού θα πρέπει να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να στοχεύουν στο λεγόμενο «ευρύ κοινό», δηλαδή σε επισκέπτες διαφορετικών μεταξύ τους ομάδων, με διαφορετικά η καθεμιά γνωρίσματα και ανάγκες. Ο προσδιορισμός της ομάδας – στόχου μιας υποδομής ως «ευρύ κοινό» σημαίνει πως η υποδομή, στην προσπάθειά της να καλύψει όσο το δυνατόν περισσότερες ανάγκες από τις διαφορετικές ομάδες που θα την επισκεφθούν, προσπαθεί να απευθύνεται σε ένα μέσο επίπεδο επισκεπτών.

Πιο αναλυτικά, τα δεδομένα και οι παράγοντες που συνυπολογίστηκαν και υπαγόρευαν την επιλογή του «ευρύ κοινού» ως ομάδα – στόχο των δύο υποδομών είναι οι εξής:

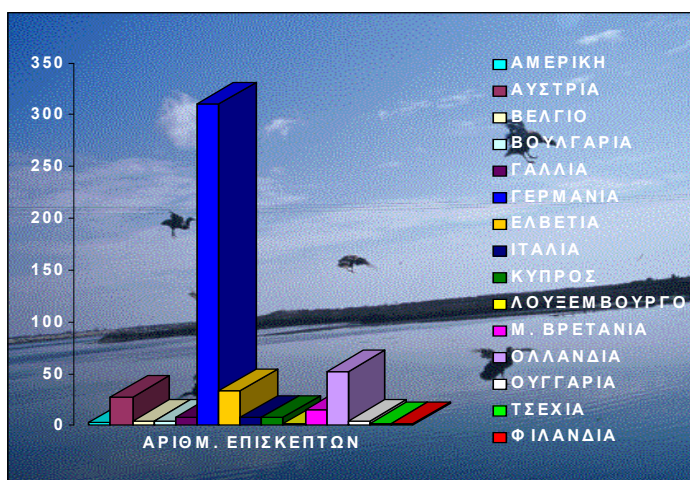
- Η έντονη και συνεχώς αυξανόμενη τουριστική κίνηση στην ευρύτερη περιοχή του Νέστου, και ειδικότερα τόσο στον Νομό Ξάνθης όσο και στον νομό Καβάλας, που τα τελευταία έτη αποτελούν σημαντικούς πόλους έλξης επισκεπτών από όλη την Ελλάδα. Ο τουρισμός στους δύο νομούς εμφανίζεται ιδιαίτερα αναπτυγμένος, με επαρκείς ξενοδοχειακές υποδομές και υποδομές εστίασης. Επιπλέον, το τουριστικό ρεύμα της περιοχής, αναμένεται να ενισχυθεί ακόμα περισσότερο με την ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού αλλά και με τις προσπάθειες της τοπικής αυτοδιοίκησης να αναδείξει τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο του Νέστου, μέσα από ένα οργανωμένο δίκτυο δράσεων, βασισμένο σε ένα ολοκληρωμένο και ορθά καθορισμένο σχέδιο διαχείρισης προστασίας, αποκατάστασης και διαχείρισης του Νέστου και του παραποτάμιου δάσους που αναπτύσσεται στους κόλπους του.
- Η ποικιλομορφία και το διαφορετικό ταξιδιωτικό προφίλ των επισκεπτών της ευρύτερης περιοχής, οι οποίοι μπορούν να διαχωριστούν σε δύο βασικές κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά στις ομάδες που πραγματοποιούν επισκέψεις περιορισμένου χρόνου στην περιοχή και είτε διέρχονται από την περιοχή είτε πραγματοποιούν ημερήσιες εκδρομές σε αυτή. Με αφετηρία, κατά κύριο λόγο, τα μεγάλα αστικά κέντρα, οι επισκέπτες της ομάδας αυτής

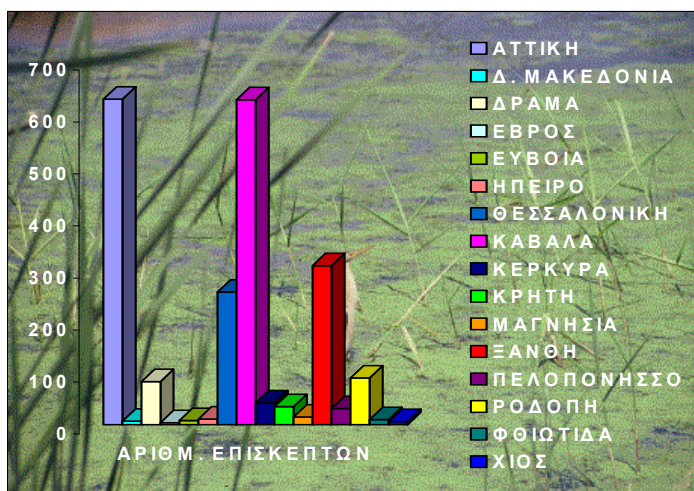
καταφθάνουν στην περιοχή κυρίως τα Σαββατοκύριακα, επιδιώκοντας, στον σύντομο χρόνο παραμονής τους ξεκούραση, ψυχαγωγία και ενδιαφέροντα στοιχεία του χαρακτήρα της περιοχής. Την δεύτερη ομάδα συνθέτουν οι επισκέπτες μακράς παραμονής, οι οποίοι συνήθως κατάγονται από την περιοχή και διαθέτουν σε αυτή εξοχικές κατοικίες.

- Η ολοένα αυξανόμενη επισκεψιμότητα και τα γνωρίσματα του κοινού του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου, που λειτουργεί στη Νέα Καρυά. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η υποδομή προσελκύει κάθε έτος έναν μεγάλο αριθμό επισκεπτών, που για το 2004 άγγιξαν τους 3.000, και παρά την υποτυπώδη οργάνωσή της, λειτουργεί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, εμφανίζοντας τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα τον Αύγουστο και τον Μάιο, όπως προκύπτει από τον ακόλουθο πίνακα.

Σύμφωνα, επίσης με τα δεδομένα που αφορούν στο ταξιδιωτικό προφίλ των επισκεπτών του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών, προκύπτει ότι την υποδομή στηρίζουν τόσο μεμονωμένοι επισκέπτες, όσο και οργανωμένες ομάδες (μαθητές, πολιτιστικοί σύλλογοι, περιβαλλοντικές οργανώσεις, ομάδες της τρίτης ηλικίας κτλ). Το κοινό δηλαδή της υποδομής είναι, δηλαδή, επισκέπτες με διαφορετικές ανάγκες, προσδοκίες και γνωρίσματα. Ποικίλος είναι, εξάλλου, και ο τόπος προέλευσής τους, τόσο από χώρες του εξωτερικού, και κυρίως της Γερμανίας, όσο και από περιοχές του ελλαδικού χώρου, με το μεγαλύτερο ποσοστό τους να καταφθάνουν από τα μεγάλα κέντρα των Νομών Αττικής, Θεσσαλονίκης, Καβάλας και Ξάνθης, όπως προκύπτει από τους δύο πίνακες που ακολουθούν.

- Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα και οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες της τοπικής κοινωνίας, στην ενεργό συμμετοχή της οποίας στηρίζεται η βιωσιμότητα των υποδομών.
- Η ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για δραστηριότητες περιβαλλοντικής αγωγής από τον σχολικό τουρισμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μετά την εισαγωγή της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στα σχολεία παρατηρείται η τάση να διοργανώνονται εκδρομές στη φύση που συνδυάζονται με δραστηριότητες υπαίθρου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας κατηγορίας σχολικών μονοήμερων ως εξαήμερων εκδρομών που αφορά επισκέψεις σε Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και τόπους ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος. Τη σχολική χρονιά 2001 – 2002 για παράδειγμα, στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που οργανώθηκαν από τα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που λειτουργούν σε όλη την Ελλάδα, συμμετείχαν περίπου 40.000 μαθητές και 3.500 εκπαιδευτικοί.
- Τα ιδιαίτερα γνωρίσματα και οι ομάδες του κοινού, οι οποίες στηρίζουν ανάλογες υποδομές που λειτουργούν σήμερα στην ευρύτερη περιοχή, όπως το Κέντρο Πληροφόρησης της Παράκτιας Ζώνης του Στρυμονικού Κόλπου, το Κέντρο Πληροφόρησης για τη Λίμνη Βιστονίδα και τη Λιμνοθάλασσα Πόρτο Λάγος, το Κέντρο Πληροφόρησης του Δέλτα Έβρου, το Μουσείο Αλιευτικών Σκαφών και Εργαλείων στα Μουδανιά κ.λπ.

Τέλος, κατά την προσπάθεια προσδιορισμού των χαρακτηριστικών του κοινού που αναμένεται να στηρίξει τις δύο υποδομές στο παραποτάμιο δάσους του Νέστου, συνυπολογίστηκαν και τα πορίσματα διεθνών ερευνών, που αφορούν στην κίνηση των επισκεπτών σε μια υποδομή ενημέρωσης ή ένα μουσείο. Σύμφωνα με τα πορίσματά τους οι επισκέπτες πηγαίνουν σε μουσεία για να βρεθούν με άλλα άτομα ή για να περάσουν ευχάριστα και να συμμετέχουν σε κάτι κοινό με τους φίλους ή την οικογένειά τους, ενώ την πλειοψηφία των επισκεπτών τους δεν την αποτελούν μοναχικοί επισκέπτες, αλλά ομάδες ατόμων ηλικίας 25-44 ετών, που συχνά αποτελούνται από γονείς και μικρά παιδιά.

Με βάση όλα τα προαναφερόμενα στοιχεία, προκύπτει ότι ένα μεγάλο μέρος του κοινού των υποδομών του Νέστου, θα το αποτελούν ομάδες ατόμων, που θα

επισκέπτονται την υποδομή κυρίως τα Σαββατοκύριακα, ενώ αρκετές από αυτές θα συμπεριλαμβάνουν οικογένειες με μικρά παιδιά. Τη λειτουργία, εξάλλου, των υποδομών αναμένεται να στηρίξει έμπρακτα και η τοπική κοινωνία, ενώ αρκετά προβλέπεται να είναι και τα σχολεία που θα επισκέπτονται τα Κέντρα κατά τη διάρκεια σχολικών εκδρομών και κυρίως το φθινόπωρο και την άνοιξη, περίοδοι που ο σχολικός τουρισμός, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, εμφανίζεται περισσότερο αναπτυγμένος.

Έτσι, οι επισκέπτες που αναμένεται να αποτελέσουν το κοινό των δύο Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών του παραποτάμιου δάσους του Νέστου και προς την κάλυψη των αναγκών των οποίων καλείται να στοχεύσει η υποδομή μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις ακόλουθες ομάδες:

- Οι εκδρομείς, είτε σύντομης, είτε μακράς παραμονής, οι οποίοι, κατά την περιήγησή τους, αναζητούν ενδιαφέροντα στοιχεία του χαρακτήρα της περιοχής. Η επίσκεψή τους στο μουσείο θα είναι μία ενδιαφέρουσα για αυτούς πρόταση.
- Οι μαθητικές ομάδες, καθώς τα τελευταία έτη η σχολική κοινότητα επιζητεί δραστηριότητες που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, κυρίως μέσω της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης. Οι μαθητές αναμένεται να έρχονται από τις γύρω περιοχές κατά τη διάρκεια ημερήσιων εκδρομών, το πρόγραμμα των οποίων θα συνδυάζει την αναψυχή με την εκπαίδευση.
- Η τοπική κοινωνία αποτελεί μια κατηγορία επισκεπτών ιδιαίτερης σημασίας. Σε μεγάλο βαθμό οι υποδομές οργανώνονται για τους κατοίκους της περιοχής και είναι αυτοί που θα παίξουν καίριο ρόλο στην επιτυχία τους. Ανεξάρτητα από τις δραστηριότητες και τις ασχολίες τους, αναμένεται να αγκαλιάσουν τα δύο Κέντρα και να αναγνωρίσουν σε αυτά πολιτιστική προσφορά για τον τόπο. Οι υποδομές είναι τοπικού χαρακτήρα και η εξυπηρέτηση των αναγκών της τοπικής κοινωνίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία και την επιβίωσή τους.
- Μία άλλη ομάδα επισκεπτών στην οποία στοχεύουν οι υποδομές είναι τα άτομα της τρίτης ηλικίας που κινούνται οργανωμένα μέσω των ΚΑΠΗ. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Τρίτη Ηλικία και Περιβάλλον», το οποίο έχει καταρτίσει και χρηματοδοτεί το ΥΠΕΧΩΔΕ, αναμένεται ότι η περιοχή του Νέστου θα αποτελέσει έναν προορισμό ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για την ομάδα αυτή.
- Πολιτιστικοί σύλλογοι και περιβαλλοντικές οργανώσεις αναμένεται, επίσης, να στηρίξουν τη λειτουργία των δύο υποδομών, όπως προκύπτουν από τα στοιχεία που αφορούν στην επισκεψιμότητα του Κέντρου Υποδοχής στη Νέα Καρυά και ανάλογες υποδομές που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Είναι βέβαια προφανές, ότι με κανένα τρόπο δεν είναι δυνατόν να διασφαλισθεί η επίσκεψη μιας ομάδας επισκεπτών. Παρόλα αυτά, μπορεί να εκτιμηθεί η τάση του κοινού να επισκεφθεί τις δύο υποδομές. Ο προσφορότερος τρόπος για την εκτίμηση αυτή στηρίζεται στην έννοια της χρησιμότητας. Οι άνθρωποι χρησιμοποιούν τόσο στις συνειδητές, όσο και στις υποσυνείδητες διαδικασίες λήψης απόφασης, την έννοια της χρησιμότητας. Έτσι επιλέγουν, επισκέπτονται και αγοράζουν, κάτι το οποίο τους είναι χρήσιμο. Αν λοιπόν δημιουργηθούν υποδομές χρήσιμες στους επισκέπτες τους, που θα παρέχουν δηλαδή ενδιαφέρουσες, αξιοποιήσιμες και χρήσιμες πληροφορίες και που θα ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα χαρακτηριστικά του αναμενόμενου κοινού τους, τότε είναι βέβαιο πως τα δύο κέντρα θα αποκτήσουν σταθερό κοινό και θα αναδειχθούν σε πετυχημένες υποδομές, που θα συμβάλουν αποφασιστικά στην προβολή των ιδιαίτερων

χαρακτηριστικών και αξιών του φυσικού παραποτάμιου δάσους και στην προώθηση του αειφόρου τουρισμού στην περιοχή του Νέστου.

Έτσι, σε επόμενο στάδιο, η Ομάδα Μελέτης επικεντρώθηκε στο είδος των πληροφοριών που το κοινό αναμένει να βρει στις δύο υποδομές, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο θα επιθυμούσε να τις προσλαμβάνει. Η ενημέρωση για το φυσικό παραποτάμιο δάσος καλείται, εκ των πραγμάτων, να αποτελέσει τον πυρήνα του θεματικού περιεχομένου των υποδομών. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να περιλαμβάνονται και πληροφοριακά στοιχεία για τον φυσικό και πολιτιστικό πλούτο της ευρύτερης περιοχής του Νέστου, αλλά και τουριστικές πληροφορίες, όπως για το αναλυτικό οδικό δίκτυο, για μονοπάτια και ενδιαφέρουσες διαδρομές ή δραστηριότητες, χρήσιμες δηλαδή πληροφορίες, τις οποίες συνήθως αναζητούν οι επισκέπτες μιας ενημερωτικής υποδομής.

Ως προς τον τρόπο με τον οποίο το κοινό επιθυμεί να προσλαμβάνει τις πληροφορίες, τα ευρήματα των διεθνών ερευνών υποστηρίζουν ότι η ποικιλία στη μορφή των εκθέματων μειώνει την αίσθηση κορεσμού που αισθάνονται, συνήθως, οι επισκέπτες στη διάρκεια της επίσκεψής τους, και συντελεί στην αύξηση του χρόνου που αφιερώνουν, παρατηρώντας ή αλληλεπιδρώντας με τα εκθέματα. Εδώ θα πρέπει, επιπλέον, να σημειωθεί ότι η αύξηση του χρόνου παραμονής σε ένα μουσείο ή μια ενημερωτική υποδομή σχετίζεται στενά με οικονομικά οφέλη. Όσον αφορά στα παιδιά, διεθνείς επίσης, έρευνες υποστηρίζουν ότι προτιμούν τα δυναμικά και διαδραστικά εκθέματα περισσότερο από τα στατικά. Τα παιδιά προτιμούν και αφιερώνουν περισσότερο χρόνο σε διαδραστικά εκθέματα ή σε εκθέματα τα οποία μπορούν να αγγίξουν και να επεξεργαστούν με τα χέρια τους, ενώ οι ενήλικες διστάζουν να ασχοληθούν και να αλληλεπιδράσουν με τέτοιου είδους εκθέματα, εκτός και αν επισκέπτονται μουσεία μαζί με παιδιά, οπότε και αφιερώνουν περισσότερο χρόνο, αλληλεπιδρώντας και οι ίδιοι με τα εκθέματα.

Όλες οι παραπάνω διαπιστώσεις, αποτέλεσαν για την Ομάδα Μελέτης χρήσιμο βοήθημα τόσο για τον σαφή προσδιορισμό των στόχων, όσο και για τον σχεδιασμό της φυσιογνωμίας, του περιεχομένου και των παρεχόμενων υπηρεσιών των δύο υποδομών στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου.

2.2. Ο σκοπός

Ο σαφής προσδιορισμός του σκοπού που καλούνται να επιτελέσουν τα δύο Κέντρα Υποδοχής Επισκεπτών του Παραποτάμιου Δάσους του Νέστου, κρίνεται καθοριστικός παράγοντας για την σταθερή και πετυχημένη πορεία εξέλιξης μέσα στον χρόνο.

Κατά την προσπάθεια, λοιπόν, αποσαφήνισης των στόχων και καθορισμού του πλαισίου λειτουργίας των δύο υποδομών, η Ομάδα Μελέτης έλαβε, πρωτίστως υπόψη τις προσδοκίες και τους στόχους του έργου στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται η οργάνωση των δύο Κέντρων, καθώς και τους στόχους τόσο του οικολογικού εκπαιδευτικού πάρκου όσο και των υπόλοιπων δράσεων και υποδομών ανάδειξης και αιεφόρου ανάπτυξης του παραποτάμιου δάσους του Νέστου. Επιπλέον, συνυπολογίσθηκαν δεδομένα όπως η θέση των δύο Κέντρων και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του χώρου μέσα στον οποίο εντάσσονται, η φυσιογνωμία και το ήδη υπάρχον θεματικό περιεχόμενο του Κέντρου Υποδοχής στη Νέα Καρυά, τα γνωρίσματα και οι ανάγκες του κοινού στο οποίο θα κληθούν να απευθυνθούν, σύμφωνα με τα στοιχεία που αναλύθηκαν παραπάνω, η ύπαρξη και το περιεχόμενο ανάλογων υποδομών ενημέρωσης στην περιοχή του Νέστου, τα οικονομικά μέσα που διατίθενται για την οργάνωση και την αποτελεσματική τους λειτουργία, καθώς και οι προοπτικές για τη βιωσιμότητά τους.

Πιο αναλυτικά, η Ομάδα Μελέτης, προκειμένου για τον σαφή καθορισμό των στόχων των δύο Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών, στηρίχθηκε στα ακόλουθα δεδομένα:

- Στους στόχους του έργου. Ο γενικός στόχος του έργου «Αποκατάσταση και ανάδειξη του Παραποτάμιου δάσους Νέστου», στο πλαίσιο του οποίου εντάσσεται η οργάνωση των δύο Κέντρων, αφορά στην προστασία του παραποτάμιου δάσους και στην ανάδειξη των αξιών της περιοχής, ενώ επιμέρους στόχοι του έργου είναι η αποκατάσταση της φυσικής βλάστησης, η προβολή των αξιών του δάσους και η προώθηση του αιεφόρου τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή του Νέστου.
- Στους στόχους των Περιβαλλοντικών Πάρκων, ένα και των δύο πρόκειται να δημιουργηθεί σε άμεση γειτνίαση τόσο με τμήμα του φυσικού δάσους όσο και με το Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών στο Εράσμιο. Το πάρκο θα αποτελεί μια προσομοίωση του παραποτάμιου δάσους, περιλαμβάνοντας όλους τους υφιστάμενους τύπους οικοτόπων, καθώς και τύπους βλάστησης που έχουν εξαφανισθεί μετά την εκχέρσωση του δάσους. Παράλληλα, θα είναι οργανωμένο με μονοπάτια, πινακίδες σήμανσης, προσανατολισμού και περιβαλλοντικής ερμηνείας που θα βοηθούν τον επισκέπτη να κινηθεί άνετα στο εσωτερικό του και να οργανώσει την περιήγησή του σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τον διαθέσιμο χρόνο του, ενώ στην είσοδο του πάρκου θα υπάρχουν όλες οι απαραίτητες υποδομές υποδοχής και εξυπηρέτησης των επισκεπτών. Έτσι, ο σκοπός της δημιουργίας του είναι τόσο καθαρά εκπαιδευτικός όσο και ψυχαγωγικός, καθώς ο επισκέπτης του πάρκου θα έχει την ευκαιρία να γνωρίσει όλα τα είδη δένδρων, θάμνων και αναρριχητικών φυτών, καθώς και όλους τους τύπους βλάστησης που συναντώνται σήμερα στο παραποτάμιο δάσος, καθώς και εκείνους που προϋπήρχαν και έχουν εξαφανισθεί, ενώ παράλληλα θα του δίδεται η δυνατότητα να ψυχαγωγηθεί και να περάσει ευχάριστα τον χρόνο παραμονής του στο πάρκο. Τα δύο Κέντρα καλούνται να ενισχύσουν τη λειτουργία του και να οργανωθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να συμβάλουν στη δημιουργία ενός άρτια οργανωμένου και αποτελεσματικού δικτύου υποδομών εκπαίδευσης, ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και ψυχαγωγίας των επισκεπτών, που θα κάνει την επίσκεψή τους στον Νέστο μια εποικοδομητική, ολοκληρωμένη και ευχάριστη εμπειρία.

- Στη θέση των υποδομών και στα γνωρίσματα του χώρου στον οποίο εντάσσονται. Καθοριστικό ρόλο στην προσπάθεια διαμόρφωσης των στόχων των δύο υποδομών έπαιξε η χωροθέτησή τους σε μια περιοχή ιδιαίτερου οικολογικού και αισθητικού ενδιαφέροντος, μέσα σε έναν «Υγρότοπο Διεθνούς Σημασίας», όπως χαρακτηρίζει η Σύμβαση Ραμσάρ το Δέλτα του Νέστου, η γειτνίασή τους με το φυσικό παραποτάμιο δάσος της περιοχής, αλλά και η μεταξύ τους χωροταξική σχέση, εκατέρωθεν της κοίτης του ποταμού. Τα παραπάνω δεδομένα υπαγορεύουν τη δημιουργία υποδομών οι οποίες, λειτουργώντας συνδυαστικά και ενισχυτικά τόσο μεταξύ τους όσο και με το περιβάλλον του Νέστου, θα σηματοδοτούν σημεία αναφοράς για την περιοχή, θα υποδέχονται τον επισκέπτη στο δέλτα του ποταμού και στο φυσικό παραποτάμιο δάσος του, θα του μεταφέρουν ικανοποιητικά τη γνώση, θα τον ευαισθητοποιούν, και θα τον διοχετεύουν στις υπόλοιπες υποδομές και στον φυσικό περιβάλλοντα χώρο, προκειμένου να περιηγηθεί με άνεση, να ανακαλύψει τις ιδιαιτερότητες και τις αξίες του και να συνθέσει μια ολοκληρωμένη, σαφή και ορθή εικόνα της περιοχής.
- Στη φυσιογνωμία και το θεματικό περιεχόμενο του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου, το οποίο δημιουργήθηκε και οργανώθηκε με σκοπό να υποδεχθεί τον επισκέπτη στο δέλτα του Νέστου και στο φυσικό παραποτάμιο δάσος, να τον προσανατολίσει και να τον διοχετεύσει στην περιοχή, παρέχοντάς του τα απαραίτητα εφόδια για να περιηγηθεί άνετα και ικανοποιητικά στο ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον του Νέστου προκειμένου να ανακαλύψει και να κατανοήσει την πολύπλευρη σπουδαιότητά του.
- Στις ανάγκες και προσδοκίες του δυνητικού κοινού. Καθώς, σύμφωνα με τα δεδομένα που προέκυψαν από την προσπάθεια καθορισμού των ομάδων – στόχων, οι υποδομές θα απευθύνονται στο ευρύ κοινό, είναι σαφές ότι θα πρέπει να οργανωθούν με τρόπο ώστε να ικανοποιούν τις προσδοκίες και να καλύπτουν τις ανάγκες ατόμων και ομάδων με διαφορετικά μεταξύ τους γνωρίσματα. Προς την κατεύθυνση αυτή, τα δύο Κέντρα θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στην άρτια πληροφόρηση και εκπαίδευση των επισκεπτών όσο και στην ψυχαγωγία, χρησιμοποιώντας μια ποικιλία μέσων μετάδοσης της γνώσης.
- Στην ύπαρξη ανάλογων υποδομών στην περιοχή. Για τον προσδιορισμό των στόχων των δύο Κέντρων θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι υπόλοιπες υποδομές ενημέρωσης και τα μουσεία που λειτουργούν ή πρόκειται να λειτουργήσουν στην περιοχή, προκειμένου οι νέες υποδομές να μη λειτουργούν ανταγωνιστικά, αλλά συμπληρωματικά προς τις υπόλοιπες, ενισχύοντας και εμπλουτίζοντας τις μορφωτικές ευκαιρίες τόσο των κατοίκων, όσο και των επισκεπτών της περιοχής. Η παροχή νέων και διαφορετικών υπηρεσιών και μορφωτικών ευκαιριών από τις ήδη υπάρχουσες αποτελούν σημαντικό παράγοντα για τη βιωσιμότητα των υποδομών και την ουσιαστική συμβολή τους στην ενημέρωση του κοινού. Από την εξέταση των υποδομών που λειτουργούν στην ευρύτερη περιοχή, όπως για παράδειγμα στη Χρυσούπολη και την Κεραμωτή προκύπτει ότι απουσιάζουν εκείνες που να παρέχουν σφαιρική και αναλυτική πληροφόρηση για το παραποτάμιο δάσος. Η δημιουργία οργανωμένων υποδομών που θα προσεγγίζει, θα πραγματεύεται, θα προβάλλει και θα ερμηνεύει θέματα που αφορούν στη φυσιογνωμία και τη σπουδαιότητα του παραποτάμιου δάσους, καθίσταται αναγκαία για την διαφύλαξη και ανάδειξη ενός φυσικού πλούτου υψίστης βιολογικής αξίας, τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.
- Στα οικονομικά δεδομένα που αφορούν στην οργάνωση και λειτουργία των δύο υποδομών. Τα οικονομικά δεδομένα αποτελούν έναν ακόμα καθοριστικό

παράγοντα για τον σχεδιασμό, την υλοποίηση αλλά και τη λειτουργία μιας ενημερωτικής υποδομής. Κατά τον προκαταρκτικό σχεδιασμό, το ύψος των διαθέσιμων κονδυλίων για την κάλυψη του κόστους επένδυσης θέτει ένα πλαίσιο δυνατοτήτων για τον καθορισμό των στόχων, του περιεχομένου και των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν για την ικανοποιητική μετάδοση της πληροφόρησης. Καθοριστικής σημασίας, εξάλλου, είναι από το αρχικό στάδιο και η εξασφαλισμένη από οικονομικής πλευράς λειτουργία της υποδομής, μετά την οργάνωσή της. Το ζήτημα αυτό προδιαγράφει, περιορίζει ή διευρύνει τις επιλογές των μελετητών-σχεδιαστών και αποτελεί καίριο παράγοντα για την επιτυχία των στόχων των δύο υποδομών, αλλά και για την εξασφάλιση της βιωσιμότητάς τους.

Συνοψολογίζοντας όλα τα παραπάνω, τα δύο Κέντρα Υποδοχής Επισκεπτών καλούνται να λειτουργήσουν στο πλαίσιο ενός ευρύτερου δικτύου υποδομών και δράσεων που θα συμβάλουν στη διάσωση του παραποτάμιου δάσους, θα προβάλλουν τις ιδιαιτερότητες και την πολύπλευρη σπουδαιότητά του, θα προωθούν την αειφορική του διαχείριση, θα αναδεικνύουν το παραποτάμιο δάσος και ευρύτερα τον Νέστο σε προορισμό ιδιαίτερου οικολογικού, εκπαιδευτικού και ψυχαγωγικού ενδιαφέροντος, θα συμπληρώνουν και θα εμπλουτίζουν τις μορφωτικές ευκαιρίες τόσο της τοπικής κοινωνίας, όσο και των επισκεπτών της περιοχής, συμβάλλοντας με τρόπο ουσιαστικό στην αειφορική της ανάπτυξη.

Απευθυνόμενες, κατά κύριο λόγο, στο ευρύ κοινό, αναμένεται να προσελκύσουν επισκέπτες που θα αντιπροσωπεύουν όλες τις ηλικίες, κοινωνικές τάξεις και επίπεδα μόρφωσης. Για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του κοινού τους, στοχεύουν να αποτελέσουν:

- *Υποδομές υποδοχής, προσανατολισμού, εκκίνησης και διάχυσης των επισκεπτών*, που θα υποδέχονται τον επισκέπτη στο παραποτάμιο δάσος, θα του παρέχουν άμεση, ουσιαστική και μεστή πληροφόρηση, χρήσιμη για την άνετη περιήγησή του στην περιοχή, θα τον διοχετεύουν στο οικολογικό πάρκο για πιο εξειδικευμένη γνώση και ψυχαγωγία, θα οργανώνουν την πορεία του, κατευθύνοντάς τον σε διαδρομές και οργανωμένα μονοπάτια που μπορεί να ακολουθήσει ανάλογα με τον χρόνο του, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες του προκειμένου να γνωρίσει την περιοχή, να ανακαλύψει τις ιδιαιτερότητες και τις αξίες της και να ψυχαγωγηθεί.
- *Υποδομές ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και ερμηνείας* όλων των ιδιαίτερων συνθηκών που ευνόησαν τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος ιδιαίτερης σπουδαιότητας και πολύπλευρης αξίας, ώστε να καταφέρει ο επισκέπτης να αξιολογήσει τη λειτουργία του παραποτάμιου δάσους, αλλά και κάθε ποτάμιου συστήματος, να κατανοήσει τη δομή και την σπουδαιότητα του φυσικού παρόχθιου δάσους που αναπτύχθηκε στις όχθες του Νέστου και να αντιληφθεί τη λεπτή ισορροπία που διέπει τη σχέση του με τη φύση.

Επιπλέον οι δύο υποδομές καλούνται να συμβάλουν στην καλύτερη γνωριμία των κατοίκων της περιοχής με την αξία του φυσικού τους περιβάλλοντος, να προσφέρουν ψυχαγωγία στο κοινό τους, προσφέροντας ευχάριστη περιήγηση στον χώρο της έκθεσης, να δημιουργήσουν ερεθίσματα, για περαιτέρω αναζήτηση ενημέρωσης, αλλά και επιμόρφωσης σε ατομικό επίπεδο, να παρέχουν ενδιαφέρουσες και ελκυστικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, να τονώσουν την πολιτιστική δραστηριοποίηση του τόπου, καθώς μπορούν να αποτελέσουν σημείο αναφοράς για εκδηλώσεις και δραστηριότητες της τοπικής κοινότητας, αλλά και να ενισχύσουν την τοπική οικονομία με την προώθηση του τουρισμού και την προσέλκυση ακόμα περισσότερων επισκεπτών.

3. Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΚΗ ΙΔΕΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΕΝΑΡΙΟ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ ΣΤΟ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟ ΔΑΣΟΣ ΝΕΣΤΟΥ

Σκοπός της μουσειολογικής μελέτης είναι να προσδιορίσει την κεντρική μουσειολογική ιδέα, με βάση την οποία θα οργανωθεί ο εκθεσιακός χώρος, θα αναπτυχθούν οι θεματικές του ενότητες και θα καταγραφεί η ιστορία που θα «αφηγείται» η έκθεση στο κοινό της, θα δημιουργηθεί, δηλαδή, το προκαταρκτικό της σενάριο.

Η κεντρική μουσειολογική ιδέα, ή με απλά λόγια, η ιδέα του τρόπου παρουσίασης των βασικών θεμάτων της έκθεσης, αποτελεί τον άξονα, αλλά και τον συνδετικό ιστό των επιμέρους στοιχείων που πραγματεύεται η έκθεση ενός μουσείου ή μιας υποδομής ενημέρωσης. Συνθέτει τον πυρήνα της οργάνωσης του εκθεσιακού χώρου και εξασφαλίζει την αποτελεσματικότητα της παρουσίασης και την επίτευξη του σκοπού της υποδομής.

Η Ομάδα Μελέτης, προκειμένου να προσδιορίσει με σαφήνεια την κεντρική μουσειολογική ιδέα που θα διέπει την έκθεση των δύο Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών του παραποτάμιου δάσους του Νέστου στηρίχθηκε στα ακόλουθα:

- *Στη θέση των υποδομών και στα ιδιαίτερα γνωρίσματα της περιοχής, όπως αυτά διαμορφώνονται από τον πλούτο του φυσικού περιβάλλοντος που ο ποταμός Νέστος υπαγορεύει στο εκτεταμένο δέλτα των εκβολών του. Κύρια πηγή έμπνευσης αποτέλεσε το μοναδικό παραποτάμιο δάσος που αναπτύσσεται στην περιοχή, η ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, οι αξίες, η σπουδαιότητά του, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος επηρέασε την ιστορία και την εξέλιξή του μέσα στον χρόνο.*
- Στον σκοπό των δύο υποδομών, ο οποίος σχετίζεται άμεσα με τη διαμόρφωση της κεντρικής μουσειολογικής ιδέας. Στην περίπτωση των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών του παραποτάμιου δάσους του Νέστου, σκοπός της δημιουργίας και οργάνωσής τους είναι να συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη του δάσους αλλά και του φυσικού περιβάλλοντος της ευρύτερης περιοχής του Νέστου, με τρόπο ωφέλιμο για την τοπική κοινωνία, να λειτουργήσουν συνδυαστικά και ενισχυτικά προς τις υπόλοιπες υποδομές που θα δημιουργηθούν για την αποκατάσταση και προβολή του παραποτάμιου δάσους και να αποτελέσουν σημεία εκκίνησης, προσανατολισμού και διάχυσης των επισκεπτών στην περιοχή, δίνοντας, με τρόπο ελκυστικό, το στίγμα και εξάπτοντας την περιέργεια των επισκεπτών, ώστε να διοχετευθούν στο φυσικό δάσος, στο οικολογικό πάρκο και σε οργανωμένες και ενδιαφέρουσες διαδρομές που μπορούν να ακολουθήσουν για να αποκτήσουν μια ολοκληρωμένη εικόνα και γνώση της περιοχής.
- Στις ανάγκες και προσδοκίες του κοινού, η γνώση των οποίων κρίνεται απαραίτητη για την ανεύρεση του τρόπου με τον οποίο οι πληροφορίες για το φυσικό περιβάλλον θα συνδυασθούν τόσο μεταξύ τους, όσο και με τις απαραίτητες τουριστικές πληροφορίες για το τι υπάρχει στην περιοχή και πού βρίσκεται, προκειμένου ο επισκέπτης να καταφέρει, ευχάριστα και χωρίς να κουρασθεί, άμεσα και με σύντομες αναφορές, λόγω του, εκ των πραγμάτων, λιγοστού διαθέσιμου χρόνου επίσκεψης, αλλά και του μικρού διαθέσιμου εκθεσιακού χώρου, να αντλήσει όλη την χρήσιμη και αναγκαία πληροφορία.
- Στις προσδοκίες και τους στόχους του έργου για τη δημιουργία άρτια οργανωμένων δράσεων και υποδομών οι οποίες θα συμβάλουν στην

προστασία και αποκατάσταση του φυσικού πλούτου του φυσικού παρόχθιου, θα προβάλουν τις αξίες και τη σπουδαιότητα του φυσικού πλούτου του Νέστου και θα προωθούν την ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού στην περιοχή.

- Στις υφιστάμενες υποδομές ενημέρωσης στην ευρύτερη περιοχή, προκειμένου τα δύο Κέντρα να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και όχι ανταγωνιστικά προς αυτές, κατευθύνοντας και προκαλώντας το κοινό τους να τις επισκεφθεί, προκειμένου να έχει επιπλέον πληροφόρηση και ενημέρωση για πιο ειδικά θέματα.
- Στις υπόλοιπες υποδομές που προβλέπεται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου για την αποκατάσταση και προβολή του παραποτάμιου δάσους και την ανάδειξη των αξιών της ευρύτερης περιοχής, όπως το επιστημονικό – εκπαιδευτικό, περιβαλλοντικό πάρκο.
- Στο θεματικό περιεχόμενο του ήδη οργανωμένου εκθεσιακού χώρου του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών που λειτουργεί στη Νέα Καρυά, οι θεματικοί άξονες του οποίου επικεντρώνονται σε θέματα που αφορούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τον βιολογικό πλούτο και την ιστορία του φυσικού παραποτάμιου δάσους του Νέστου.
- Στα πορίσματα διεθνών ερευνών που αφορούν στον μουσειολογικό σχεδιασμό εκθέσεων και στις προσδοκίες των επισκεπτών μουσείων και σχετικών ενημερωτικών υποδομών.
- Σε πρακτικά ζητήματα και δεδομένα, όπως το είδος των υποδομών, ο ιδιαίτερος χαρακτήρας των κτισμάτων που θα τις στεγάσουν, οι περιορισμοί που θέτουν οι ίδιοι οι χώροι (έκταση, αλλά και διαμόρφωση), καθώς και τα διαθέσιμα κονδύλια, που προδιαγράφουν σε μεγάλο βαθμό το περιεχόμενο και τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν για την οργάνωση των εκθεσιακών χώρων των δύο Κέντρων.

Συνυπολογίζοντας όλες τις παραπάνω παραμέτρους και με δεδομένο ότι το στοιχείο της πρόκλησης του ενδιαφέροντος διαδραματίζει καίριο και καθοριστικό ρόλο στον σχεδιασμό και την οργάνωση ενός πετυχημένου εκθεσιακού χώρου, η Ομάδα Μελέτης επέλεξε ως τρόπο παρουσίασης της βασικής θεματολογίας τη λύση της αφήγησης μιας ιστορίας πλεγμένης πάνω σε ένα πρωτότυπο σενάριο, αντί του συνηθισμένου και απλούστερου τρόπου, αυτού της θεματικής παράθεσης πληροφοριών. Μέσα από την αφήγηση της ιστορίας, ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα, με τρόπο απλό, σαφή και ευχάριστο, σταδιακά και χωρίς να κουράζεται να κατανοήσει δυσνόητους όρους και έννοιες, να αντλήσει όλες τις σημαντικές πληροφορίες για το ιδιαίτερο περιβάλλον που αναπτύσσεται στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου, αλλά και για τις δυνατότητες που του προσφέρονται να περιηγηθεί στην περιοχή και να γνωρίσει τα αξιοθέατά της.

Έτσι, από το σύνολο των δυνατοτήτων προσέγγισης που προσφέρει το φυσικό περιβάλλον του δέλτα του Νέστου, ως κεντρική μουσειολογική ιδέα και συνδεδετικός ιστός της έκθεσης των δύο Κέντρων επιλέχθηκε η χρησιμοποίηση του ισοσκελούς τριγώνου, με το οποίο αποδίδεται το γράμμα «δέλτα» της ελληνικής αλφαβήτου και η αξιοποίηση της συνειρμικής του σχέσης με το δέλτα των ποταμών. Η ανάπτυξη όλων των θεμάτων που αφορούν στην ιστορία του δέλτα και του δάσους, πάνω στην σχηματική απεικόνιση ενός ισοσκελούς τριγώνου υπαγορεύτηκε τόσο από τη μορφή του δέλτα του Νέστου, το οποίο σχηματίζει ένα τρίγωνο σε μορφή ριπιδίου με κορυφή την περιοχή στην γέφυρα των Τοξωτών και βάση τη θάλασσα, όσο και στην χωροταξική σχέση των δύο υποδομών υποδοχής των επισκεπτών στο παραποτάμιο δάσος, εκατέρωθεν της κοίτης του ποταμού, η

μία στην ανατολική πλευρά του νοητού τριγώνου και η άλλη στη δυτική, από την πλευρά του νομού Ξάνθης.

Η συγκεκριμένη μουσειολογική ιδέα, με τις πλευρές του γράμματος δέλτα να χρησιμεύουν ως οδηγοί και άξονες των θεμάτων που αφορούν στο φυσικό δελταϊκό δάσος του Νέστου, προσφέρεται ως αφετηρία και δίνει την αφορμή για να παρουσιασθούν, με σύντομο τρόπο, καίρια ζητήματα που αφορούν στην ανακάλυψη και στην ερμηνεία των φυσικών ιδιοτεροτήτων του δάσους και της περιοχής, ώστε ο επισκέπτης σταδιακά, γρήγορα και εύκολα να συνθέσει όλες τις όψεις και πλευρές του σπουδαίου αυτού «τριγώνου». Καθώς οι δύο υποδομές καλούνται να λειτουργήσουν συνδιαλεκτικά και συμπληρωματικά μεταξύ τους, η χρήση ενός ισοσκελούς τριγώνου που παραπέμπει άμεσα στο δέλτα του ποταμού, εξασφαλίζει την συνοχή της δομής και του περιεχομένου τους, διασφαλίζει την ισότιμη σχέση τους, αλλά και, ταυτόχρονα, την ιδιαιτερότητα και διαφορετικότητα των δύο Κέντρων, καθώς αυτά καλούνται να αντιπροσωπεύσουν τις ίσες, αλλά διαφορετικές πλευρές ενός τριγώνου και να πραγματευθούν διαφορετικές πτυχές ενός ενιαίου και κοινού θέματος.

Έτσι, οι εκθεσιακοί χώροι των δύο Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών στο παραποτάμιο δάσος του Νέστου, θα περιλαμβάνουν μεστή, σύντομη και εύληπτη πληροφόρηση για το παραποτάμιο δάσος του Νέστου, προσεγγίζοντας τα γνωρίσματα, τις αξίες και τη σπουδαιότητά του πάνω σε μια κοινή βάση, αλλά μέσα από μια διαφορετική οπτική. Πιο συγκεκριμένα, η υποδομή που λειτουργεί στο ανατολικό τμήμα του δέλτα θα επικεντρώνεται στο φυσικό, αρχέγονο δάσος του Νέστου και τα κατάλοιπά του εκατέρωθεν της κοίτης του ποταμού, στην βιοποικιλότητά του και την ιστορία, περιεχόμενο που υπαγορεύεται από τον ήδη διαμορφωμένο εκθεσιακό χώρο της υποδομής. Το Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών στο παραποτάμιο δάσος που βρίσκεται στο Εράσμιο, από την πλευρά του Νομού Ξάνθης, αντίστοιχα, θα πραγματεύεται επίσης το φυσικό παραποτάμιο δάσος, αλλά θα εστιάζει το ενδιαφέρον του στην προσομοίωση του φυσικού δάσους, εξαιτίας της άμεσης γειτνίασης με το περιβαλλοντικό εκπαιδευτικό πάρκο που θα δημιουργηθεί στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου. Μέσα, λοιπόν, από την αντιπαράθεση του φυσικού και τεχνητού παραποτάμιου δάσους, στη βάση μιας κοινής προσέγγισης, ο επισκέπτης των δύο υποδομών θα έχει να αποκτήσει μια ολοκληρωμένη εικόνα του παραποτάμιου δάσους, της σπουδαιότητάς και της αξίας του, της ιστορίας και της αναγκαιότητας προστασίας του. Να ανακαλύψει κάθε ιδιαιτερότητά του, να την ερμηνεύσει, να ευαισθητοποιηθεί και να γίνει κοινωνός και μάρτυρας στην προσπάθεια αποκατάστασής του.

Τον εκθεσιακό χώρο των δύο Κέντρων θα συνθέτουν καθορισμένοι θεματικοί άξονες, τόσο ανεξάρτητοι, όσο και αλληλένδετοι μεταξύ τους. Κάθε εκθεματικός άξονας θα αποτελείται από επιμέρους θεματικές ενότητες, επίσης αλληλένδετες και με εξελικτική μεταξύ τους σχέση, προκειμένου ο επισκέπτης να αντλήσει εύκολα την απαραίτητη πληροφορία και να περάσει σταδιακά, εύκολα και χωρίς να κουράζεται, από το ένα έκθεμα στο επόμενο, έχοντας τη δυνατότητα να επεξεργάζεται τη γνώση που κάθε φορά του παρέχεται και να την αφομοιώνει, καθώς θα διοχετεύεται στην επόμενη ενότητα. Η εξελικτική σχέση τόσο μεταξύ των αξόνων, όσο και μεταξύ των θεματικών τους ενοτήτων εξυπηρετεί την ανάγκη παρουσίασης των πληροφοριών με έναν ρυθμό κατάλληλο για τον μέσο επισκέπτη. Καθένας βασίζεται στον προηγούμενο, λαμβάνοντας ως δεδομένες, αλλά και έμμεσα ανακεφαλαιώνοντας, τις πληροφορίες που είχαν δοθεί σ' αυτόν. Επιπλέον, η εξελικτική σχέση μεταξύ των θεματικών αξόνων και των θεματικών ενοτήτων, εξυπηρετεί την ενημερωτική και «εκπαιδευτική» διάσταση του Κέντρου, αλλά και τις δυνατότητες τις οποίες οι θεματικές αυτές ενότητες έχουν να υλοποιηθούν εκθεσιακά.

Ο αριθμός των θεματικών αξόνων και των ενοτήτων από τις οποίες αποτελούνται, ορίσθηκε, έχοντας, κυρίως, λάβει υπόψη το μέγεθος των εκθεσιακών χώρων των

δύο υποδομών, τους ήδη υφιστάμενους θεματικούς άξονες του Κέντρου που λειτουργεί στη Νέα Καρυά, αλλά και τον προβλεπόμενο χρόνο διάρκειας της επίσκεψης. Ως ανώτερο όριο μέγιστης δυνατότητας επικέντρωσης της προσοχής ενός μέσου ενήλικα επισκέπτη σε ένα μουσείο ή μια ανάλογη υποδομή ενημέρωσης θεωρούνται τα 30 λεπτά. Στη συγκεκριμένη, ωστόσο, περίπτωση, πρέπει να υπολογίσει κανείς ότι ο μέσος επισκέπτης δεν θα καταφθάνει στην περιοχή αποκλειστικά για τα Κέντρα Υποδοχής, αλλά θα πραγματοποιεί εκεί μια σύντομη στάση για ενημέρωση, προτού διοχετευθεί στην περιοχή, για να περιηγηθεί στα αξιοθέατά της.

Επίσης, ο μέσος χρόνος επικέντρωσης της προσοχής ενός επισκέπτη σε μια μεγάλη θεματική ενότητα είναι 1-1,5 λεπτό. Επομένως, είναι ιδιαίτερα σημαντικό, ο αριθμός και η έκταση των ενοτήτων να είναι ανάλογοι με τον χρόνο παραμονής του κοινού, έτσι ώστε ο επισκέπτης στον σύντομο χρόνο που θα έχει στη διάθεσή του, να καταφέρνει να αντλεί όλες τις χρήσιμες πληροφορίες που του παρέχονται, χωρίς να κουρασθεί και χωρίς να αποσπασθεί η προσοχή του.

Όσον αφορά στο περιεχόμενο εκθεσιακών χώρων των δύο υποδομών, η οργάνωση της δομής του **Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους στη Νέα Καρυά**, υπαγορεύτηκε από το ήδη διαμορφωμένο περιεχόμενο της υποδομής και την ανάγκη εμπλουτισμού του. Πιο συγκεκριμένα, ο εκθεσιακός χώρος του Κέντρου θα διατηρήσει τους πέντε υφιστάμενους θεματικούς άξονες, οι οποίοι, όμως θα εμπλουτισθούν με την προσθήκη επιμέρους θεματικών ενοτήτων.

Έτσι, ο πρώτος θεματικός άξονας του Κέντρου, αξιοποιώντας το ήδη υπάρχον εισαγωγικό έκθεμα για τον ποταμό Νέστο, θα αποτελεί μια σύντομη εισαγωγή, που θα προετοιμάζει τον επισκέπτη για την είσοδό του στον κυρίως εκθεσιακό χώρο. Καθώς η ύπαρξη εισαγωγικής ενότητας που θα παρουσιάζει στον επισκέπτη το προς διαπραγμάτευση θέμα, θεωρείται απαραίτητη στη σύγχρονη μουσειακή πρακτική, ο εισαγωγικός άξονας του Κέντρου, μέσα από τις επιμέρους ενότητες, θα επιχειρεί ένα σύντομο οδοιπορικό που θα ξεκινά από μια γενική παρουσίαση των ποτάμιων συστημάτων, της λειτουργίας, του ρόλου τους και της πολύπλευρης αξίας τους, για να επικεντρωθεί σταδιακά στον ποταμό Νέστο και ακολουθώντας την μακριά πορεία του το όρος Ρίλα της Βουλγαρίας από όπου πηγάζει έως το θρακικό πέλαγος στο οποίο εκβάλλει τα νερά του, να καταλήξει στην περιοχή του δέλτα και στο φυσικό παραποτάμιο δάσος που αναπτύσσεται στους κόλπους του. Με τον τρόπο αυτό, ο επισκέπτης θα περάσει σταδιακά και ομαλά από το γενικό στο πιο ειδικό και εξειδικευμένο θα του παρουσιασθεί στον κυρίως εκθεσιακό χώρο, ενώ επιπλέον θα καταφέρει να ορίσει με ακρίβεια την περιοχή που θα πραγματευθεί η έκθεση, να την εντάξει στο ευρύτερο γεωγραφικό πλαίσιο στο οποίο ανήκει, να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο η κοίτη του Νέστου χωρίζει το δέλτα σε δύο τμήματα, το δυτικό που υπάγεται στον νομό Καβάλας και το δυτικό που ανήκει στον νομό Ξάνθης, να προσανατολισθεί και να συνθέσει μια συνολική και σαφή εικόνα της έκτασης που καλύπτει το φυσικό παρόχθιο δάσος.

Ο δεύτερος θεματικός, εξελικτικά θα επικεντρώνεται και θα φέρνει τον επισκέπτη σε πιο κοντινή και άμεση επαφή με το φυσικό παραποτάμιο δάσος του Νέστου, το άλλοτε μεγαλύτερο παραποτάμιο δάσος της Μεσογείου και το μεγαλύτερο σε έκταση σήμερα πια παρόχθιο δάσος της Ελλάδας. Οι επιμέρους θεματικές ενότητες του συγκεκριμένου άξονα θα πραγματεύονται, θα περιγράφουν και θα ερμηνεύουν στον επισκέπτη τις ιδιαίτερες συνθήκες που ευνόησαν τη δημιουργία του, τη σύσταση του εδάφους του, τα πετρώματα και τις γεωλογικές ιδιαιτερότητες της περιοχής, τις πολύπλοκες και μακράιωνες διαδικασίες που οδήγησαν στη δημιουργία ενός φυσικού περιβάλλοντος μοναδικής αξίας και πλούτου. Εύληπτος λόγος, ελκυστικά και διαδραστικά εκθέματα, θα χρησιμοποιούνται στον συγκεκριμένο άξονα, για να αποκωδικοποιήσουν και να εκλαϊκεύσουν δυσνόητες έννοιες, δύσκολους επιστημονικούς όρους και πολύπλοκες φυσικές διεργασίες,

προκειμένου ο επισκέπτης να γνωρίσει και να αφομοιώσει ικανοποιητικά στη μνήμη του τη δομή, τις λειτουργίες και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα του παραποτάμιου φυσικού δάσους του Νέστου.

Μετά την περιγραφή των αβιοτικών γνωρισμάτων, της δομής, της γεωλογίας και της γεωμορφολογίας του δάσους του Νέστου, ο τρίτος θεματικός άξονας του εκθεσιακού χώρου, εξελικτικά θα μεταβαίνει σε θέματα που αφορούν στον μεγάλο φυσικό και βιολογικό πλούτο που στηρίζει το φυσικό παρόχθιο δάσος της περιοχής και εξαρτώνται άμεσα από τη γη, το έδαφος και τις συνθήκες που αναπτύσσονται στο εσωτερικό του δάσους. Έτσι οι επιμέρους ενότητες του συγκεκριμένου άξονα θα επικεντρώνεται στην πλούσια χλωρίδα του δάσους, η οποία περιλαμβάνει πάνω από 59 δενδρώδη, θαμνώδη και αναρριχητικά είδη, καθώς και στη βλάστηση και στους τύπους οικοτόπων που αναπτύσσονται στο παρόχθιο δάσος.

Εξελικτικά και μετά την παρουσίαση της παρόχθιας βλάστησης, ο τέταρτος θεματικός άξονας είναι στην εξαιρετικά πλούσια πανίδα του δελταϊκού δάσους, στην οποία περιλαμβάνεται μία εκπληκτική ποικιλία σπονδυλωτών και ασπόνδυλων ζώων, καθώς στα υπολειμματικά τμήματα του φυσικού παραποτάμιου δάσους του Νέστου βρίσκουν καταφύγιο 290 είδη πουλιών, 20 είδη ερπετών, πάνω από 630 είδη εντόμων, ενώ στα νερά του ποταμού Νέστου έχουν καταγραφεί πάνω από 29 είδη ψαριών, κάποια από τα οποία είναι κοινοτικού, ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Ιδιαίτερη, τέλος, αναφορά θα γίνεται σε κάποια είδη που κατατάσσονται στα σπάνια και απειλούμενα, ή είναι μοναδικά, όπως ο κολχικός φασιανός και η αγκαθολημάννα.

Ο πέμπτος και τελευταίος θεματικός άξονας του Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών του παραποτάμιου δάσους, σηματοδοτώντας τον επίλογο της έκθεσης, θα επιχειρεί μια ιστορική αναδρομή στην πορεία και εξέλιξη του παραποτάμιου δάσους από την εποχή που, γνωστό με την τουρκική ονομασία «Κοτζά Ορμάν» (Μεγάλο δάσος), αποτελούσε ένα από τα μεγαλύτερα παραποτάμια δάση της ΝΑ Ευρώπης αλλά και ένα πλήρες οικοσύστημα το οποίο βρίσκονταν σε μία κατάσταση πλήρους και βιολογικά σταθερής ισορροπίας, ως τη σημερινή υπολειμματική μορφή του, με έντονα τα σημάδια της ανθρώπινης παρέμβασης. Θέματα όπως η ευπάθεια των παρόχθιων δασών και η διαταραχή του πολύπλοκου συστήματος λειτουργίας τους από τις ανθρώπινες επιδράσεις, παρουσιάζονται στον επισκέπτη, με αφορμή την ιστορία του δάσους του Νέστου και της εκχέρσωσής του, σε μια προσπάθεια ευαισθητοποίησης του επισκέπτη, προκειμένου να κατανοήσει τη λεπτή ισορροπία που διέπει τη σχέση του με τη φύση, και να κατανοήσει ότι η αναγκαιότητα διάσωσης των υπολειμματικών τμημάτων του δελταϊκού δάσους του Νέστου είναι επιτακτική και αφορά την προστασία και την ποιότητα της ίδιας του της ζωής. Μέσα από την αφήγηση της «δραματικής» ιστορίας του δάσους και της προσπάθειας των ανθρώπων να αποκαταστήσουν ένα οικοσύστημα, τη λειτουργία του οποίου οι ίδιοι διατάραξαν, αγνοώντας ότι μόνο η φύση είναι σε θέση να ορίζει και προστάζει, ο επισκέπτης θα προβληματισθεί, θα ευαισθητοποιηθεί και θα διοχετευθεί στο περιβάλλον του δάσους, έχοντας ως οδηγό της περιήγησής του στην περιοχή τον σεβασμό που της αρμόζει.

Αντίστοιχα, το εκθεσιακό περιεχόμενο του **Κέντρου Υποδοχής Επισκεπτών Παραποτάμιου Δάσους Νέστου στο Εράσμιο**, θα οργανώνεται με τρόπο συναφή με τον εκθεσιακό χώρο της υποδομής στην απέναντι όχθη του ποταμού, σε πέντε βασικούς θεματικούς άξονες το περιεχόμενο των οποίων θα κινείται σε ίδια βάση, θα διαθέτει κοινό ύφος και θα οργανώνεται με ανάλογης φιλοσοφίας εκθέματα, αλλά, ταυτόχρονα, θα διαφοροποιείται στο είδος των πληροφοριών που θα παρέχει στον επισκέπτη, προκειμένου οι δύο υποδομές να λειτουργήσουν ενισχυτικά και συμπληρωματικά μεταξύ τους. Ο καθορισμός των θεματικών αξόνων της έκθεσης του Κέντρου υπαγορεύτηκε, επιπλέον, και από τη θέση της

υποδομής σε άμεση γειτνίαση με το περιβαλλοντικό πάρκο που πρόκειται να διαμορφωθεί στο πλαίσιο του συγκεκριμένου έργου. Έτσι, ο εκθεσιακός χώρος της εν λόγω υποδομής καλείται όχι μόνο να υποδέχεται τον επισκέπτη στην περιοχή του παραποτάμιου δάσους, αλλά και να τον διοχετεύει στο οικολογικό πάρκο, παρέχοντάς του την αναγκαία πληροφόρηση που θα τον βοηθήσει να κινηθεί άνετα στα όριά του και να αξιοποιήσει στον μεγαλύτερο βαθμό τις δυνατότητες που αυτό του προσφέρει. Σε αντιστοιχία με το Κέντρο Υποδοχής Επισκεπτών στη Νέα Καρυά, το οποίο θα πραγματεύεται και θα επικεντρώνεται σε θέματα που αφορούν στο φυσικό, αρχέγονο δάσος του Νέστου, η υποδομή στο Εράσμιο θα εξειδικεύεται στην προσομοίωση του φυσικού δάσους που επιχειρείται από το οικολογικό πάρκο. Στο πλαίσιο αυτό, η υποδομή στο Εράσμιο θα επαναλαμβάνει έμμεσα τις πληροφορίες που δίδονται στην υποδομή της απέναντι όχθης, εμπλουτίζοντάς τις με νέα στοιχεία, χρήσιμα στον επισκέπτη, ενώ ταυτόχρονα θα παρέχει αναλυτική και εύληπτη πληροφόρηση για το δάσος που θα διαμορφωθεί στα όρια του περιβαλλοντικού πάρκου.

Πιο συγκεκριμένα ο πρώτος, εισαγωγικός θεματικός άξονας της έκθεσης του Κέντρου, θα παρέχει αντίστοιχη πληροφόρηση με τον εισαγωγικό άξονα της υποδομής της Νέας Καρυάς, δοσμένη όμως με διαφορετικά μέσα και εκθέματα και διαφοροποιημένη ως προς το περιεχόμενό της. Εδώ η αφήγηση και η παρουσίαση του Νέστου και του ποτάμιου συστήματός του θα είναι πιο σφαιρική και λιγότερο αναλυτική, χωρίς να στερείται της ουσιαστικής και μεστής ενημέρωσης για το υδάτινο ποτάμιο σύστημα. Οι επιμέρους ενότητες του εισαγωγικού άξονα θα περιλαμβάνουν επίσης μεστή πληροφόρηση για το Δέλτα του Νέστου, τις αξίες και τη σπουδαιότητά του, για να καταλήξουν στην περιγραφή του παραποτάμιου δάσους και να δώσουν στον επισκέπτη πληροφοριακά στοιχεία για τη δομή, τη λειτουργία του, την έκτασή του και κατανομή των υπολειμματικών του τμημάτων σε ολόκληρη την περιοχή του δέλτα, εκατέρωθεν της όχθης του ποταμού. Με τον τρόπο αυτό το κοινό, θα καταφέρει να προσανατολισθεί στην περιοχή και οριοθετήσει με σαφήνεια την περιοχή που πραγματεύεται η υποδομή και το ευρύτερο γεωγραφικό της πλαίσιο.

Μετά την άρτια ενημέρωση για το παραποτάμιο δάσος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τις αξίες του, η αφήγηση του δεύτερου θεματικού άξονα της έκθεσης θα επικεντρώνεται στην βιοποικιλότητα του δάσους, στις ιδιαιτερότητες της πανίδας, της χλωρίδας και της βλάστησής του, παρέχοντας στον επισκέπτη πληροφόρηση για τα είδη της περιοχής και για τους νόμους που διέπουν τη μεταξύ τους σχέση. Εδώ, η παρουσίαση των ειδών θα γίνεται μέσα από την αντιπαραβολή του χθες με το σήμερα, ώστε επισκέπτης να καταφέρει να κατανοήσει τις μεγάλες αλλαγές που επέφερε στην ισορροπία του δάσους ο ανθρώπινος παράγοντας.

Ο τρίτος θεματικός άξονας θα είναι αφιερωμένος στη βλάστηση της περιοχής και θα παρέχει στον επισκέπτη αναλυτική και λεπτομερή πληροφόρηση για τα είδη που απαντώνται στο φυσικό παραποτάμιο δάσος και τον τρόπο με τον οποίο διαπλέκονται για να συνθέσουν διαφορετικούς τύπους οικοτόπων, με διαφορετικά χαρακτηριστικά και σπουδαιότητα. Το μεγάλο παραποτάμιο δάσος του Νέστου διακρινόταν και για την πολύ μεγάλη βιοποικιλότητά του, τόσο σε επίπεδο ειδών, όσο και σε επίπεδο οικοσυστημάτων. Ακόμα και σήμερα, στην περιοχή συναντώνται 28 είδη δένδρων, 18 είδη θάμνων, 13 είδη αναρριχόμενων ειδών, τα οποία μετέχουν στη σύνθεση των δασικών οικοσυστημάτων του δάσους και πάνω από 340 ποώδη και αγρωστώδη είδη. Με μέσα ελκυστικά και εκθέματα κατάλληλα, οι επιμέρους ενότητες που θα οργανώνουν τον συγκεκριμένο άξονα, θα βοηθούν τον επισκέπτη να γνωρίσει τους διατηρούμενους έως σήμερα τύπους βλάστησης που απαντώνται στο δάσος, καθώς και τους τέσσερις βασικούς τύπους οικοτόπων στους οποίους εντάσσονται, τη σπουδαιότητα του καθενός, τη μεταξύ τους σχέση και τη συμβολή τους στη διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος ιδιαίτερης ομορφιάς και τεράστιου βιολογικού πλούτου. Με τον τρόπο αυτό, ο επισκέπτης θα προετοιμαστεί

κατάλληλα ώστε να διοχετευθεί στο περιβαλλοντικό πάρκο όπου θα ανακαλύψει και θα παρατηρήσει από κοντά όσα αναλυτικά του παρουσιάστηκαν στην έκθεση του Κέντρου.

Ο τέταρτος θεματικός άξονας του εκθεσιακού χώρου, μέσα από τις επιμέρους ενότητες του, θα αφηγείται την ιστορία του παραποτάμιου δάσους προσεγγίζοντάς την μέσα από μια διαφορετική οπτική, καθώς θα πραγματεύεται θέματα που αφορούν στην αποκατάσταση του παραποτάμιου δάσους και στις σύγχρονες τεχνικές και μεθόδους.

Ο πέμπτος και τελευταίος θεματικός άξονας της έκθεσης θα είναι αφιερωμένος στο οικολογικό – εκπαιδευτικό πάρκο, και θα χρησιμοποιείται για να τεκμηριώσει την ανάγκη δημιουργίας του, να αποσαφηνίσει τις διαφορές και τις ομοιότητές του με το φυσικό αρχέγονο δάσος, τους τρόπους και τις μεθόδους που ακολουθήθηκαν για τη δημιουργία του, τον εκπαιδευτικό και επιστημονικό του χαρακτήρα, καταλήγοντας, για να μεταφέρει τελικά το κοινό μήνυμα των δύο υποδομών που οργανώνονται για το παραποτάμιο δάσος του Νέστου. Την επιτακτική και ζωτικής σπουδαιότητας ανάγκη αποκατάστασης του φυσικού παρόχθιου δάσους και διατήρησης των υπολειμματικών τμημάτων του. Με τον τρόπο αυτό, ο επίλογος της έκθεσης, θα καταφέρει να εφοδιάσει τον επισκέπτη της υποδομής με την απαραίτητη γνώση, προτού τον διοχετεύσει στο περιβαλλοντικό πάρκο για να αντλήσει πιο άμεση και εμπειριστατωμένη γνώση και στο φυσικό περιβάλλον του δάσους για να καταφέρει να αφουγκραστεί τα μυστικά του και να ανακαλύψει τα πλούτη του.

4. Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

4.1. Οι πιθανοί τρόποι οργάνωσης της επίσκεψης

Η ύπαρξη ξεναγού στον εκθεσιακό χώρο των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών δεν θεωρείται απαραίτητη. Η Μουσειολογική Μελέτη είναι προσανατολισμένη προς την ανεξάρτητη επίσκεψη. Δηλαδή, η ανάπτυξη των θεματικών ενότητων γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε ο επισκέπτης να αποκομίζει σταδιακά την πληροφορία που επιθυμείται να του δοθεί με γνώμονα τους δικούς του ρυθμούς. Η πληροφορία δίνεται με τρόπο σταδιακό και βαθμιαίο που ένας ενήλικας μέσου μορφωτικού επιπέδου μπορεί να αντιληφθεί. Επιπλέον, η απόδοση της πληροφορίας αυτής μέσω των εκθεμάτων γίνεται με τρόπο που ενθαρρύνει την προσωπική εμπειρία του επισκέπτη στην έκθεση ανάλογα με τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του καθενός. Από άποψη μουσειακής εκπαίδευσης ενηλίκων είναι ιδιαίτερα σημαντικό να μην καθοδηγείται ο επισκέπτης στην έκθεση, ώστε να μπορεί να διαθέσει λιγότερο ή περισσότερο χρόνο σε κάποιο έκθεμα. Εφόσον λοιπόν το πληροφοριακό υλικό των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών θα είναι επαρκές και τα εκθέματα θα είναι όλα ενημερωτικού και εκπαιδευτικού χαρακτήρα, επί τούτου κατασκευασμένα, για τους ανεξάρτητους επισκέπτες κρίνεται προτιμότερο να μην είναι οργανωμένη η επίσκεψη αλλά να επαφίεται στα ενδιαφέροντα και στην κρίση του καθενός να οργανώσει την επίσκεψή του με τον τρόπο που επιθυμεί. Η επίσκεψη αυτή, με βάση τη Μουσειολογική Μελέτη και τη διαμόρφωση του χώρου, υπολογίζεται στα 20 λεπτά περίπου, με χρόνο επικέντρωσης σε κάθε έκθεμα ή πληροφοριακή πινακίδα 1-2 λεπτά κατά μέσο όρο.

Όσον αφορά τις ομαδικές επισκέψεις, σε ορισμένες περιπτώσεις η οργάνωση της επίσκεψης θα μπορούσε να είναι χρήσιμη. Αυτό δεν ισχύει για ομαδικές επισκέψεις ενηλίκων ατόμων, όπως επισκέψεις μελών τοπικών συλλόγων ή υπαλλήλων, για τους οποίους ισχύουν τα ίδια με τους ανεξάρτητους επισκέπτες, αλλά για τις επισκέψεις σχολικών τάξεων. Για την περίπτωση αυτή χρήσιμη θα είναι η ύπαρξη ενός υπεύθυνου πληροφόρησης, ο οποίος μπορεί να είναι απλός ξεναγός, επιστήμονας σχετικός με τις βιολογικές επιστήμες αλλά με αυξημένες ικανότητες επικοινωνίας και ερμηνείας, παιδαγωγός ή, εξειδικευμένος μουσειοπαιδαγωγός, λόγω των μαθησιακών ιδιαιτεροτήτων που είναι αυτονόητο πως έχουν οι ανήλικοι σε σχέση με τους ενήλικους επισκέπτες, αλλά και λόγω της μικρότερης εξοικείωσης με εκθεσιακά περιβάλλοντα που είναι αναμενόμενο να έχουν. Επιπλέον, ένας εξειδικευμένος υπεύθυνος πληροφόρησης θα μπορεί καλύτερα απ' ό,τι ένας απλός ξεναγός να διατηρήσει την έννοια της ομαδικής επίσκεψης στους μαθητές ώστε να μην κυκλοφορούν ανεξέλεγκτα στο χώρο. Η "ξενάγηση" των σχολικών τάξεων από τον υπεύθυνο πληροφόρησης μπορεί να γίνεται με δύο τρόπους:

- Απλή ξενάγηση, κατά την οποία ο υπεύθυνος πληροφόρησης ουσιαστικά θα αναφέρει τα ίδια πράγματα που θα υπάρχουν στο έντυπο πληροφοριακό υλικό, ενδεχομένως με πιο απλουστευμένο τρόπο, και συνδέοντας τις πληροφορίες που θα δίνει με την παρουσίαση του συνοδευτικού εποπτικού υλικού της έκθεσης, δηλαδή τις φωτογραφίες και τις κινούμενες εικόνες, και με τα εκθέματα.
- Πραγματοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος, κατά το οποίο ο υπεύθυνος πληροφόρησης θα πρέπει να έχει προμελετήσει έναν ιδιαίτερο τρόπο παρουσίασης της έκθεσης με στόχο την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία των μαθητών. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα θα πρέπει να έχει συγκεκριμένο θέμα και, όπως μια έκθεση ιδεών, να έχει τίτλο, πρόλογο, κυρίως θέμα και επίλογο. Ενδεικτικά, στο πρώτο μέρος, τον πρόλογο, θα πρέπει ο υπεύθυνος πληροφόρησης να συγκεντρώσει τους μαθητές έξω από τον εκθεσιακό χώρο και να τους πει τον λόγο που συγκεντρώθηκαν εκεί,

δηλαδή να τους προϊδεάσει με συντομία για το θέμα της έκθεσης και του προγράμματος. Κατόπιν, θα τους μοιράσει ειδικά φυλλάδια με ερωτήσεις, κρυπτόλεξα και άλλες ανάλογες δραστηριότητες για να τα συμπληρώσουν κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στην έκθεση. Το κυρίως μέρος αφορά την επίσκεψη στην έκθεση, κατά την οποία επιλεκτικά θα τους παρουσιάζει κάποια εκθέματα, θα τους κάνει ερωτήσεις που θα μπορούν να απαντήσουν βλέποντάς τα και θα τους βοηθά να συμπληρώσουν τα φυλλάδια που τους μοίρασε. Μετά την επίσκεψη, στον "επίλογο" του προγράμματος, θα τους συγκεντρώνει και πάλι έξω από τον εκθεσιακό χώρο και θα τους αναθέτει μια δραστηριότητα που θα αφορά την επίσκεψή τους στην έκθεση, π.χ. να ζωγραφίσουν κάτι που τους εντυπωσίασε στην έκθεση και να το παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους.

4.2. Οι ώρες και ημέρες λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Οι ώρες και ημέρες λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την εξυπηρέτηση και των δύο ομάδων στόχων (των ανεξάρτητων επισκεπτών και των ομαδικών επισκέψεων). Προτείνεται αυτές να λειτουργούν κάθε μέρα και εάν για λόγους διαχείρισης (καθαρισμός ή οργάνωση) προκύψει πως πρέπει κάποια μέρα της εβδομάδας να είναι κλειστές, αυτή δεν πρέπει να είναι στο Σαββατοκύριακο. Το Σαββατοκύριακο αναμένονται συνήθως οι περισσότεροι ανεξάρτητοι επισκέπτες λόγω του ελεύθερου χρόνου και των τουριστικών δραστηριοτήτων και για τον λόγο αυτό, εξάλλου, οι περισσότερες ενημερωτικές υποδομές παγκοσμίως είναι ανοιχτά στο κοινό τους τις ημέρες αυτές. Ωστόσο, το Σαββατοκύριακο δεν αναμένονται επισκέψεις μαθητικών τάξεων, καθώς τα σχολεία πραγματοποιούν επισκέψεις σε μουσεία ή άλλες ενημερωτικές υποδομές τις ημέρες που λειτουργούν, δηλαδή τις καθημερινές, είτε πρόκειται για απλή επίσκεψη είτε για την πραγματοποίηση εκπαιδευτικού προγράμματος.

Επιθυμητό θα ήταν, επίσης, να παραμένουν τα Κέντρα Υποδοχής Επισκεπτών ανοιχτά, σε περιόδους αργιών και εορτών, εκτός ίσως από κάποιες αναπόφευκτες εξαιρέσεις, γιατί τις ημέρες αυτές ισχύουν οι ίδιες συνθήκες με τα Σαββατοκύριακα και αναμένεται να υπάρχει μεγαλύτερη προσέλευση επισκεπτών.

Ένα ενδεικτικό ωράριο λειτουργίας είναι 9.30-18.30 καθημερινά, το οποίο μπορεί να υλοποιηθεί έχοντας δύο βάρδιες μερικής απασχόλησης για το προσωπικό (9-14.00 και 14.00-19.00). Το περιθώριο μισής ώρας πριν και μετά το ωράριο για το κοινό απαιτείται για τη διευθέτηση ζητημάτων λειτουργίας των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών (π.χ. καθαριότητα) που πρέπει να γίνονται σε εργάσιμες για το προσωπικό ώρες αλλά όχι σε ώρες λειτουργίας των υποδομών για το κοινό.

4.3. Η φέρουσα ικανότητα των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Οι εκθεσιακοί χώροι των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών δύνανται να φιλοξενήσουν συγχρόνως 10-12 ανεξάρτητους επισκέπτες έκαστος, δεδομένου ότι ο κάθε επισκέπτης χρειάζεται ελευθερία κινήσεων στην αίθουσα. Τα εκθέματα έχουν μεταξύ τους μια συνέχεια και διαδοχικότητα, ο επισκέπτης μπορεί να τα δει μόνος του (π.χ. διαδραστικά ή πολυμεσικά) αλλά σε πολλά από αυτά θα δίνεται η δυνατότητα 3-4 άτομα κατά μέσο όρο να μπορούν να παρατηρούν και να "διαβάζουν" το ίδιο έκθεμα.

Η σχετικά μικρή χωρητικότητα δεν αναμένεται να δημιουργήσει προβλήματα στη ροή των επισκεπτών, καθώς η επισκεψιμότητα των Κέντρων Υποδοχής δεν αναμένεται να υπερβεί τους 10 ανεξάρτητους επισκέπτες συγχρόνως.

Η μέγιστη χωρητικότητα του εκθεσιακού χώρου ωστόσο είναι 15 άτομα, αν πρόκειται για ομαδικές επισκέψεις, καθώς στην περίπτωση αυτή οι επισκέπτες είναι προετοιμασμένοι για μια "μαζική" επίσκεψη, οπότε όχι μόνο δεν θα τους ενοχλεί η μείωση του "προσωπικού χώρου" τους, δηλαδή του ελεύθερου χώρου γύρω τους, αλλά ενδεχομένως θα τους ψυχαγωγεί, καθώς θα μπορούν να συζητούν για τα εκθέματα με τους υπόλοιπους επισκέπτες-μέλη της ίδιας ομάδας.

Ο χώρος συγκέντρωσης πριν τον εκθεσιακό χώρο, με το πωλητήριο και το εκδοτήριο εισιτηρίων, είναι επαρκής για τη συγκέντρωση ενός σχολικού τμήματος που πραγματοποιεί εκπαιδευτικό πρόγραμμα ή μιας ομάδας επισκεπτών που περιμένουν για να εισέλθουν στον εκθεσιακό χώρο.

Με βάση τα ανωτέρω, απαιτείται το προσωπικό των Κέντρων Υποδοχής να ελέγχει τη ροή των επισκεπτών με δύο τρόπους:

- Πρόβλεψη ομαδικών επισκέψεων, η οποία μπορεί να επιτευχθεί αν οι ομαδικές επισκέψεις πραγματοποιούνται μόνο κατόπιν προσυνηνόησης και ραντεβού για συγκεκριμένη ημέρα και ώρα προσέλευσης. Την ευθύνη για να ρυθμίσει τα ραντεβού θα έχει ο υπεύθυνος πληροφόρησης ή, αν δεν υπάρχει η δυνατότητα για σχετικό υπάλληλο, ο υπεύθυνος του Κέντρου Υποδοχής, ή και οι δύο εκ περιτροπής, με βάση ένα ημερολόγιο όπου θα σημειώνονται οι ώρες και ημέρες των ραντεβού. Στις προσυνηννοημένες ομαδικές επισκέψεις θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η μέγιστη χωρητικότητα της έκθεσης και να γνωρίζουν εξ αρχής οι ενδιαφερόμενοι πως πάνω από 15 άτομα δε θα μπορούν να την επισκεφθούν συγχρόνως. Αυτό σημαίνει πως αν πρόκειται για μια ομαδική επίσκεψη με λεωφορείο χωρητικότητας 50 ατόμων, θα πρέπει να χωριστούν σε ομάδες, ενώ, όσον αφορά τις επισκέψεις σχολείων, μόνο ένα σχολικό τμήμα θα μπορεί να εισέρχεται στην αίθουσα και όχι μια ολόκληρη σχολική τάξη (η οποία συνήθως αποτελείται από 2-3 τμήματα των 20-30 μαθητών).
- Επί τόπου έλεγχος της ροής των επισκεπτών, ο οποίος θα είναι υποχρέωση του υπαλλήλου, καθώς η θέση του στο χώρο επιτρέπει τον οπτικό έλεγχο και την επικοινωνία με τους επισκέπτες. Ο έλεγχος αυτός προϋποθέτει ότι ο υπεύθυνος υπάλληλος στην είσοδο του Κέντρου Υποδοχής θα ρυθμίζει την κίνηση των ανεξάρτητων επισκεπτών όταν μια ομαδική επίσκεψη πραγματοποιείται στον εκθεσιακό χώρο.

4.4. Η οργανωτική δομή των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Η οργάνωση αποτελεί ζωτικό στοιχείο της ανάπτυξης και της εξέλιξης των ενημερωτικών υποδομών. Χωρίς την κατάλληλη οργάνωση οι υποδομές αυτές δεν είναι σε θέση να παρέχουν την απαραίτητη φροντίδα και χρήση για τις συλλογές, ούτε μπορούν να αναπτύξουν και να διατηρήσουν ένα αποτελεσματικό εκθεσιακό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Χωρίς την κατάλληλη οργάνωση το ενδιαφέρον του κοινού και η εμπιστοσύνη κινδυνεύουν να χαθούν και μαζί τις υποδομές τις ίδιες.

Οι ενημερωτικές υποδομές λειτουργούν μέσα σε περιβάλλον υψηλού επιπέδου κοινωνικής ανάπτυξης. Χρειάζονται ανθρώπινο δυναμικό ποικίλου μορφωτικού επιπέδου, γνώσεων, ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Είναι η σύνθεση και η ισορροπία των διαφορετικών αυτών προσπαθειών οι οποίες οδηγούν στο αποτέλεσμα μιας υποδομής που είναι οργανωμένης και λειτουργεί σωστά.

Οι σύγχρονες υποδομές καλούνται να προσφέρουν πολλές ειδικές λειτουργίες. Πρέπει να είναι φορείς ενημερωτικοί, επαγγελματικοί, συστηματικοί στη φροντίδα των συλλογών τους, ψυχαγωγικοί και κοινωνικά αποδεκτοί. Για να ανταπεξέλθουν σε όλες αυτές τις συχνά αντιφατικές απαιτήσεις (η φροντίδα των εκθεμάτων σε αντίφαση με τη φροντίδα για τους επισκέπτες, η εκπαιδευτική λειτουργία σε αντίφαση με την ψυχαγωγική λειτουργία κ.λπ.) εφαρμόζουν μεθόδους που συνεχώς απομακρύνονται από τις παραδοσιακές.

Το έργο επικοινωνίας - ερμηνείας που προσφέρουν οι υποδομές δεν περιορίζεται στη δημιουργία εκθέσεων. Αυτές είναι, βέβαια, ο βασικός δίαυλος επικοινωνίας με τους επισκέπτες και μετάδοσης μηνυμάτων, αλλά παράλληλα οι υποδομές έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιούν και πολλές άλλες μεθόδους.

Εξετάζοντας με έναν ολοκληρωμένο τρόπο τη μουσειακή επικοινωνία, πρέπει κανείς να συμπεριλάβει όλα τα στοιχεία που συνθέτουν την εικόνα της υποδομής και τη συνολική εμπειρία της επίσκεψης στο χώρο. Στα στοιχεία αυτά ανήκουν: η κτιριακή διαμόρφωση, η γενική ατμόσφαιρα, η προσοχή που δίνεται στην άνεση, στον προσανατολισμό και στη γενικότερη καθοδήγηση του επισκέπτη μέσα στην υποδομή, η συμπεριφορά του προσωπικού κ.ά.

Οι διάφορες δραστηριότητες και τα εκπαιδευτικά προγράμματα σχεδιάζονται σύμφωνα με τις ανάγκες του κοινού στο οποίο απευθύνονται. Οι προσεγγίσεις τους μπορούν να διαφέρουν πάρα πολύ από υποδομή σε υποδομή και να περιλαμβάνουν τη χρήση ηθοποιών για ζωντανές αναπαραστάσεις, ομιλίες, προβολές ταινιών, συναυλίες, επισκέψεις στις αποθήκες, στα υπαίθρια εργαστήρια κ.λπ.

Μια υποδομή μπορεί να είναι ιδιωτική, πανεπιστημιακή, να προέρχεται από δημόσιο και ιδιωτικό φορέα, να είναι δημοσίου χαρακτήρα υπό την ευθύνη της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ανεξαρτήτως όμως του φορέα στον οποίο υπάγεται και από τον οποίο διοικείται μια υποδομή και ανεξαρτήτως του αριθμού των προσώπων στη διεύθυνσή του η οργανωτική δομή πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον τρία συστατικά στοιχεία:

Οι τομείς αυτοί της οργανωτικής δομής που αποτελούν βασικά συστατικά μιας ενημερωτικής υποδομής μπορεί να διαφέρουν ως προς τις αρμοδιότητες των αντίστοιχων θέσεων εργασίας ή ως προς τον αριθμό των απασχολούμενων ατόμων, καλύπτουν όμως όλες τις λειτουργίες της υποδομής.

Οι τομείς αυτοί είναι υπεύθυνοι για τις παρακάτω λειτουργίες ή υποτομείς:

Διοίκηση	Επιμέλεια συλλογών	Λειτουργία
Προσωπικό (επιστημονικό και τεχνικό) Οικονομική διαχείριση Γενικές υπηρεσίες (πωλητήριο, αναψυκτήριο κ.λπ.) Εξεύρεση χρηματοδότησης και χορηγιών Δημόσιες σχέσεις	Αρχείο τεκμηρίωσης Φροντίδα συλλογών Συντήρηση Έρευνα.	Εκθέσεις Εκπαιδευτική δραστηριότητα Τεχνικές υπηρεσίες Διαχείριση κτιρίου και ασφάλεια

Τα άτομα επισκέπτονται μουσεία και εν γένει ενημερωτικές υποδομές για πολλούς λόγους. Απλούς ή πιο σύνθετους. Για να πάρουν πληροφορίες, για να συναντήσουν φίλους, για να ξεναγήσουν τους φιλοξενούμενους επισκέπτες στην πόλη τους, ως εκπαιδευτική επίσκεψη από τους γονείς για τα παιδιά τους, για την ενίσχυση της τοπικής ταυτότητας, για να νιώσουν το πνεύμα και το κλίμα του τόπου κ.ά. Σε όλες τις περιπτώσεις κοινό παραμένει το αίτημα όμως για μια συνολικά ικανοποιητική εμπειρία, για χρήσιμες και πρωτότυπες υπηρεσίες μέσα σε ένα πλαίσιο σωστής οργάνωσης.

4.5. Το εισιτήριο των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Η πληρωμή αντιτίμου για την είσοδο στην έκθεση είναι σκόπιμο να υπάρχει για την οικονομική ενίσχυση της λειτουργίας ενός μουσείου ή μιας ενημερωτικής υποδομής.

Το ύψος του εισιτηρίου στα Κέντρα Υποδοχής Επισκεπτών ορίζεται από σχετική απόφαση του Υπουργείου Αγροτικής ανάπτυξης και Τροφίμων και τα έσοδα από αυτό επιστρέφουν στο Υπουργείο.

4.6. Τα πωλητέα είδη των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Στο πωλητήριο των Κέντρων Υποδοχής κρίνεται σκόπιμο να μη διατίθενται ακριβά είδη, καθώς οι ανεξάρτητοι επισκέπτες θα είναι σε μεγάλο ποσοστό διερχόμενοι και η επίσκεψή τους θα είναι τυχαία, οπότε δεν θα είναι διατεθειμένοι να ξοδέψουν πολλά χρήματα σε μια στάση της διαδρομής τους. Αντίστοιχα, καθώς μεγάλο ποσοστό των ομαδικών επισκέψεων θα αποτελούν οι μαθητές, ούτε η δεύτερη ομάδα στόχος αναμένεται να επιθυμεί ακριβά είδη.

Προτείνεται να διατίθενται αναμνηστικά ή χρηστικά είδη μικρής χρηματικής αξίας, όπως μπρελόκ, μπλουζάκια, καπελάκια, υφασμάτινες τσάντες και γραφικές ύλες (μολύβια, σημειωματάρια, σβηστήρες, ημερολόγια κτλ) εικονογραφημένα με θέματα που παρουσιάζονται στους εκθεσιακούς του χώρου, όπως είδη φυτών και ζώων της περιοχής.

Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη πως μεγάλο μέρος των επισκεπτών θα είναι τουρίστες στην περιοχή, αναμένεται να έχουν ζήτηση πωλητέα έντυπα για την περιοχή (οδικοί χάρτες, τουριστικοί οδηγοί και πιο εξειδικευμένες εκδόσεις για την περιοχή, όπως οι σχετικές εκδόσεις τοπικών φορέων).

Τέλος, για τους τουρίστες προτείνεται να διατίθενται παραδοσιακά τοπικά είδη διατροφής με μεγάλη διάρκεια ζωής που μπορούν να διατηρηθούν εκτός ψυγείου, όπως μέλι, μαρμελάδες, παραδοσιακά ζυμαρικά και άλλα προϊόντα που χαρακτηρίζουν την περιοχή.

4.7. Η συντήρηση της έκθεσης των Κέντρων Υποδοχής Επισκεπτών

Εκτός από θέματα καθημερινού καθαρισμού του εκθεσιακού χώρου, η συντήρηση της έκθεσης των Κέντρων Υποδοχής δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις. Καθώς πρόκειται για εκθέματα επί τούτου κατασκευασμένα και όχι για έκθεση αντικειμένων συλλεκτικής ή ιστορικής αξίας, δεν χρειάζεται να τεθούν προδιαγραφές κλιματολογικών συνθηκών για τα επίπεδα φωτισμού, θερμοκρασίας και σχετικής υγρασίας στο χώρο. Τα υλικά κατασκευής των εκθεμάτων θα είναι ανθεκτικά τόσο στις κλιματολογικές συνθήκες όσο και στην καθημερινή επαφή με τους επισκέπτες και επομένως αναμένεται να διατηρηθούν ανέπαφα για μεγάλο χρονικό διάστημα.